

XXV ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

ВТОРА РЕДОВНА СЕСИЯ

Стенографски дневникъ

НА

51. заседание

Четвъртъкъ, 6 февруарий 1941 г.

(Открито въ 16 ч. 55 м.)

Председателствувалъ подпредседателъ Димитър Пешевъ. Секретари: Атанасъ Цвѣтковъ и Георги Михайловъ.

СЪДЪРЖАНИЕ:

	Стр.		Стр.
Съобщения:		2. За уреждане правата на лѣкаритѣ, зѣболѣкаритѣ, фармацевтитѣ, милосърднитѣ сестри, фелдшеритѣ и акушеркитѣ въ Южна Добруджа (Второ четене)	1436
Отпуски	1431	3. За допълнение на наредбата-законъ за признаване въ царството дипломи отъ чуждестранни висши учебни заведения (Второ четене)	1436
По дневния редъ:		4. За уреждане положението на учителитѣ по ведомството на Министерството на народното просвѣщение въ Добруджа (Второ четене)	1437
Отговоръ на питанія: 1. Отъ министра на желѣзницитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ на питането на народнитѣ представители Гаврилъ Ленковъ и Милети Начевъ, относно нередовното движение на влаковетѣ	1432	5. За сключване зазмъ отъ Министерството на земедѣлието и държавнитѣ имоти при Българската земедѣлска и кооперативна банка въ размъръ на 566.500.000 л. за покриване разходитѣ по извънредния бюджетенъ кредитъ по бюджета на министерството за 1941 г. (Първо четене)	1438
2. Отъ сѣщия министъръ на питането на народния представителъ Петъръ Савовъ, относно станалата катастрофа на 8 срещу 9 януарий 1941 г. между гаритѣ Романъ и Струпецъ	1432	Говорили: П. Стайновъ	1438
3. Отъ сѣщия министъръ на питането на народния представителъ Димитъръ Захариевъ, относно бавното движение на влаковетѣ	1432	М. Ковачевъ	1439
Говорили: Г. Ленковъ	1431	М-ръ Д. Божиловъ	1440
П. Савовъ	1432		
М-ръ И. Горановъ	1432	6. За извънреденъ бюджетенъ кредитъ по бюджета на Министерството на земедѣлието и държавнитѣ имоти за 1941 бюджетна година въ размъръ на 566.500.000 л. (Първо четене)	1441
Законопроекти: 1. За допълнение на закона за гражданската мобилизация (Второ четене)	1433	Говорилъ: Б. Алексиевъ	1442
Говорили: Н. Мушановъ	1433	Дневенъ редъ за следващото заседание	1444
Т. Поляковъ	1435		
М-ръ генер. Т. Даскаловъ	1436		
Докл. д-ръ И. Вазовъ	1436		

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: (Звъни) Пристѣпствуватъ нуждниятъ брой народни представители. Обявявамъ заседанието за открито.

(Отстѣпствуватъ народнитѣ представители: Ангелъ Вълчевъ, Борисъ Кисовъ, Георги Тодоровъ, Димитъръ Захариевъ, Димитъръ Ивановъ, Еню Клятевъ, Запрянь Кляковъ, Иванъ Райчевъ, Маринъ Грозевъ, д-ръ Николай Николаевъ, д-ръ Петко Балкански, Симеонъ Кировъ и Филипъ Махмудиевъ)

Г-да народни представители! Имамъ да ви направя следнитѣ съобщения.

Разрешенъ е отпускъ на следнитѣ г-да народни представители.

Георги Миковъ — 1 день;
Панайотъ Станковъ — 1 день;
Иванъ Минковъ — 2 дена;
Д-ръ Петко Балкански — 2 дена, и
Георги Тодоровъ — 2 дена.

Преди да пристѣпимъ къмъ дневния редъ, г-нъ министърътъ на желѣзницитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ е готовъ да отговори на питаніята на народнитѣ представители Гаврилъ Ленковъ и Милети Начевъ, Димитъръ Захариевъ и Петъръ Савовъ.

Предвидъ на това, че тѣзи питанія засѣгатъ едни и сѣщи въпроси, г-нъ министърътъ ще отговори на всички общо.

Моля г-да народнитѣ представители поотдѣлно да прочетатъ своитѣ питанія.

Има думата народниятъ представител г-нъ Гаврилъ Ленковъ.

Гаврилъ Ленковъ: (Отъ трибуната. Чете)

„Г-не министри! Отъ известно време насамъ движението на влаковетѣ изъ цѣлата страна е крайно нередовно. Причинитѣ за това сѣ били, споредъ както се научаваме, отъ една страна, движението на военни влакове, което налагало измѣнение на разписанието, а, отъ друга страна, недоброкачественитѣ вжглища, които държавнитѣ мини „Перникъ“ доставяли на българскитѣ държавни желѣзници. Това последното лично констатирахме нееднократно, като имавме възможность по тоя въпросъ да чуемъ обясненията на висши чиновници отъ министерството, както и на самия желѣзнопѣтенъ персоналъ и да се убедимъ, че това действително е така. Поради недоброкачествеността на тия вжглища трѣбвало да става по-често пречистване на машинитѣ, презъ което време се изпускала парата и трѣбвало да се чака твърде много за набавяне на нова такава. Независимо отъ туй, увѣриха ни, че всичко това се отразявало зле и на самитѣ машини, като предизвиквало напукване на пешитѣ и отъ тамъ още по-значителни ловреди. Както изтъкнахме по-горе, закъсненията на пътничкитѣ и на товарнитѣ влакове стана една система. И днесъ никой пътникъ не знае точно въ колко часа ще трѣгне и ще пристигне на дадено мѣсто. Това намира много лоши отражения върху обществото, като създава едно недовѣрие въ реда и дисциплината по българскитѣ държавни желѣзници, независимо отъ напраздното губене на време и нерви отъ страна на пътничитѣ.

Предвидъ на всичко гореизложено ние Ви молимъ, г-не министри, да ни отговорите:

1) Коя е причината за системната нередовност напоследък в движението на българските държавни железници и твърде честите закъснения на пътническите и товарните влакове;

2) Върно ли е, че, извън обикновените обясними и допустими причини, това се дължи още и на доставката на недоброкачествени въглища от страна на държавните мини „Перник“;

3) Върно ли е, че благодарение тази недоброкачественост на доставените въглища на българските държавни железници се повреждали локомотивите и какви мерки вземате и сте взели, за да се доставят доброкачествени и годни въглища за тая цел?“

Председателстващ Димитър Пешев: Има думата народният представител г-н Димитър Захариев да прочете питането си.

Г-н Димитър Захариев отсъства.

Има думата народният представител г-н Петър Савов да прочете питането си.

Петър Савов: (От трибуната. Чете)

„Чрез г-на председателя на XXV-то обикновено Народно събрание, до г-на министра на железниците, пощите и телеграфите.“

Питание от г-н Петър Савов, хасковски народен представител.

Г-не министри! По повод железнопътната катастрофа, станала на 8 срещу 9 януарий 1941 г. между гарите Роман и Струпец, моля Ви да ми отговорите на следното:

1) Кой влак е тръгвал да бъде пустнат и от коя гара?

2) Защо е бил пустнат едновременно и другият влак от съседната гара?

3) Кои длъжностни лица поименно точно са станали причина за тази катастрофа?

4) Какви мерки сте вземали и мислите да вземете по отношение на провинилите се длъжностни лица и не считате ли, че всички провинени трябва незабавно да бъдат уволнени и дадени под съд?

5) Има ли и обективни причини за тази катастрофа, кои са те и какво сте наредили за тяхното отстранение?

6) Колко пострадали има от тая катастрофа и кои са те?

7) Има ли нѐкои от тях починали и кои са те?

8) Мислите ли да обезщетите близките на пострадалите, по-особено тия на починалите, и по какъв начин?

9) Има ли нанесени материални щети на държавата, какви точно и колко по размер, изразени в левове?

10) Въ сила ли е заповѣдта на министра на железниците, пощите, телеграфите и телефоните под № 196, от 14 януарий 1931 г., с която е забранено на дежурните по железнопътното ведомство да употребяват спиртни напитки по време на службата и, ако не е вече въ сила, не намирате ли за нужно да я възстановите?

11) Какви мерки мислите да вземете за въ бъдеще, за да не се повтара подобна катастрофа?“

Председателстващ Димитър Пешев: Г-да народни представители! При все че г-н Димитър Захариев отсъства, отговорът на г-на министра на железниците, пощите и телеграфите ще засегне и неговото питане, защото се отнася до ония въпроси, които са предмет на питанятия на другите г-да народни представители. Така че отговорът на г-на министра ще бъде и отговор на питането на г-н Димитър Захариев.

Има думата г-н министърът на железниците, пощите и телеграфите.

Министър Иван Горанов: Г-да народни представители! Първата част от питанятия се отнася до закъсненията на влаковете, дали те са във връзка с качеството на въглищата.

Закъсненията на влаковете почнаха от 10 декември 1940 г., когато настъпиха голѣмите студове. Една от причините за това е преди всичко голѣмото заснѣжаване, което е причина за закъсняване на влаковете въ всички държави, защото се заснѣжават стрелките, гарите, пътниците и т. н.

Втора причина за закъснението на влаковете, безспорно, са въглищата. Както е известно, нашите въглища са кафяви. Те имат по-слаба калоричност и дават по-малка топлина. Последствието от това е, че и огънят е по-слаб и по-мѣчно се вдига парата. За да се повдигне калоричността на въглищата, ние ги смѣсваме с черни въглища, каквито въ България има много малко. Освен това, кафявите въглища имат и един друг дефект —

че не могат да се складират. Когато се складират на голѣми количества, те се самозапалват. Следователно, могат да се образуват запаси само от черни въглища. Поради обстоятелството, че бѣхме принудени и сме принудени да направим запаси от въглища, тези запаси ние направяваме само от черни въглища. Последствието от това бѣше, поради тяхното недостатъчно количество, че не можехме да примѣсваме толкова черни въглища към кафявите въглища. Независимо от това, поради търсенето на въглища, което тая година бѣше много голѣмо, мините трябваше да изваждат въглища въ много голѣмо количество, а при ваденето на въглища въ много голѣмо количество, естествено е, че не винаги е възможно пречистването им от пляка. Тези са главно причините за закъсняване на влаковете въ връзка с въглищата.

Че това е така въ всички държави, които употребяват кафяви въглища, виждаме от сведенията за движението на влаковете от съседните на железнопътни администрации, които употребяват също така кафяви въглища. Примерно, влак № 4, който ни се предава от югославската администрация — конвенционалът, който тръгва от Бѣлград — е направил през месец януарий 1941 г. всичко 1.500 минути закъснение, или ни е предален с 1.500 минути закъснение, което прави средно 50 минути на ден. Наш влак, приблизително с такова разстояние, е влакът Бургас—София, № 11, който през месец януарий е направил всичко 1.689 минути закъснение, или средно 36 минути на ден. Подобни цифри бихме могли да дам и за закъсненията на влаковете на другите железнопътни администрации, които също така употребяват кафяви въглища. От това се вижда, че причините за закъсненията на влаковете са еднакви въ всички държави. Взети са мерки, веднага след като се наберат достатъчно запаси от черни въглища, кафявите въглища да се примѣсват с по-голѣмо количество черни въглища, за да се избѣгне тази причина за закъсненията на влаковете.

Вторият въпрос, който се задава въ двете питання, е във връзка с катастрофата, станала между гарите Струпец и Роман.

Г-да народни представители! Колкото и скръбно да е, че е станала тази катастрофа и че стават катастрофи, те не могат да се избѣгнат, защото са свързани с професионалния риск на железниците. Можем само да направим всичко необходимо, за да намалим тяхното число. И сь удоволствие можем да забележим, че жертвите на такива катастрофи през последните години се намаляват. От статистиката, която имаме, се вижда, че числото на убитите и ранените пътници от катастрофи от 1936 г. насам намалява, а не се увеличава. Така, през 1936 г. имаме убити и ранени 28 пътници, от които убити 13, а останалите са ранени. Числото на убитите и ранените пътници намалява въ 1937 г. на 14, въ 1938 г. на 19 и въ 1939 г. на 21. За 1940 г. нѣмаме данни. От това се вижда, че въпреки голѣмото увеличение на движението, последствията от катастрофите намаляват.

За съжаление, обаче, не е така по отношение на железнопътния персонал, защото от статистиките се забелязва едно увеличение на професионалния риск от годините 1936 досега. Това е естествено, като вземем предвид голѣмото увеличение на движението. Прави се, обаче, всичко възможно, за да се намали професионалният риск на железничаря до минимум. Така, взети са мерки, постепенно железниците да се снабдяват въ всичките си части с осигурителни инсталации, каквито с га имаме само въ по-важните линии, които дават възможност до минимум да се намалят нещастните случаи.

Специално за случката между гарите Струпец и Роман мога да кажа, че тя се дължи на едно стечение на обстоятелства, които не са били съвсем изяснени. Сигурността по железниците се добива с това, че за всѣко нѣщо има по нѣколко предпазителни стадии, а ако единият предпазителен стадий се окаже дефектен, да може другият да предпази. Катастрофите се явяват само тогава, когато по нещастно стечение на обстоятелствата всички предпазителни стадии едновременно се окажат дефектни.

Случаят е бил следният. На гара Роман е пристигнал товарният влак № 223, който е тръгвало да дочака там пътничкия влак. Даден му е знак, че трябва да чака пътничкия влак и той е останал да го чака. След него въ гара Роман влиза пътничкия влак № 203. Пътничкия влак е бил редовно изпратен от дежурния чиновник и влакът е заминал за

гара Струпец. На гара Струпец е даденъ свободенъ ходъ на този пътнишки влакъ и е пуснатъ оттамъ на-рещенъ пътнишки влакъ № 202, който е трѣбвало да дойде въ гара Романъ. Преди, обаче, пътнишкия влакъ № 202 да стигне въ Романъ, товарния влакъ № 223 потегля отъ Романъ за Струпецъ, и сблъскването е станало по сръдята. Превремението потегляне на товарния влакъ отъ Романъ е станало по следния начинъ. Локомотивниятъ машинистъ е получилъ знакъ отъ началникъ-влака да трѣгне. Началникъ-влакътъ казва, че е получилъ този знакъ отъ дежурния чиновникъ. Дежурниятъ чиновникъ, обаче, отрича да е далъ този знакъ. Установява се, че той не е далъ този знакъ. По каква причина, защо началникъ-влакътъ е счелъ, че му се дава този знакъ, дали само така му се е видѣло зелено или се е довърлил на нѣкой отъ спирачитѣ, това ще има да се установи.

Дълга, обаче, да забележа, че предположението, което направи народниятъ представител г-нъ Петъръ Савовъ, че може би катастрофата се дължи на това, че нѣкои отъ лицата не сж били трезви, е неоснователно, защото се доказва, че локомотивниятъ машинистъ, който сжщо е пострадалъ тежко, е въздържателъ. Той е даденъ подъ сждъ за това, че безъ нареждане отъ дежурния чиновникъ е потеглилъ. Локомотивниятъ машинистъ трѣбва да потегли само следъ даденъ му знакъ отъ дежурния чиновникъ. Той не може да потегли по нареждане на началникъ-влака, безъ да види знака на дежурния чиновникъ. Подведенъ е подъ отговорностъ сжщо така и началникътъ на товарния влакъ, гадгето, безъ да е видѣлъ знакъ отъ дежурния чиновникъ, е далъ знакъ за потегляне. Сжщо сж подведени подъ отговорностъ трима спирачи, за които се установи, че не сж били на мѣстата си, а единъ отъ тяхъ е казалъ на началникъ-влака, че се дава зеленъ сигналъ — знакъ за трѣгване. Подведенъ е подъ отговорностъ сжщо така и дежурниятъ чиновникъ, защото и въ него има вина. Следъ излизането на пътнишкия влакъ № 203 за Струпецъ, трѣбвало е обратно да се обрне изходниятъ семафоръ, за да се посочи, че линията за Струпецъ е затворена. Той, обаче, следъ като пусналъ пътнишкия влакъ № 203 за Струпецъ, не е обрналъ обратно изходния семафоръ, а го оставилъ отворенъ. Може би и това е една отъ причинитѣ за въвеждане въ заблуждение локомотивния машинистъ, защото машинистътъ, като е получилъ нареждане отъ началникъ-влака да трѣгне, вижда предъ себе си отворенъ изходния семафоръ, който му показва, че линията е свободна.

Не е моя задача да се произнасямъ по вината. По нея ще се произнесатъ сѣдебнитѣ власти. Следствието е вече привършено и ще почне сѣдебното преследване, следъ като оздравѣятъ всички провинени лица, защото повечето отъ обвиняемитѣ сж сжщо така ранени при катастрофата. За нещастие, двама отъ раненитѣ починаха. Другитѣ сж оздравѣли. Всички ранени изключително сж желѣзнопътни служаци, сжщо и починалитѣ, което показва, че действително професионалниятъ рискъ на желѣзнопътнитѣ служаци се е увеличилъ. Пакъ повтарямъ: ще се направи всичко възможно, щото катастрофитѣ въ бъдеще да намалятъ до минимумъ. (Ржкоплѣскания)

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Г-нъ министъръ-председателъ е готовъ да отговори на питането на народния представител г-нъ Борисъ Кисовъ досежно наводненето въ Свиленградъ.

Г-нъ Борисъ Кисовъ отсъствува. Отговорътъ ще бѣде даденъ, когато г-нъ Кисовъ дойде.

Минаваме къмъ дневния редъ, точка първа:

Второ четене на законопроекта за допълнение на закона за гражданската мобилизация.

Моля г-на докладчика да го докладва.

Докладчикъ д-ръ Иванъ Вазовъ: Г-да народни представители! Въ комисията се направи една малка поправка на законопроекта, като думитѣ: „или при гражданска мобилизация“, се зачеркнаха. Така щото законопроектътъ добива следната редакция: (Чете)

„ЗАКОНЪ

за допълнение на закона за гражданската мобилизация.

Параграфъ единственъ. Следъ чл. 33 се прибавя новъ чл. 33а, съ следното съдържание:

„При повикване на временно обучение за повече отъ три седмици, Министерскиятъ съветъ, по докладъ на съответния министъръ, може да постанови да се турнатъ въ действие, пълно или частично, законитѣ, правилнитѣ и наредбитѣ, предназначени за военно време.“

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата народниятъ представител г-нъ Никола Мушановъ.

Никола Мушановъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! При първото четене на законопроекта г-нъ министърътъ на войната имаше любезността да се съгласи, този законопроектъ да се изпрати въ комисията по Министерството на войната, където да се разгледа по-обстойно. И азъ считамъ, че бѣ отъ полза това заседание на комисията. Както докладчикътъ вече ви докладва, въ законопроекта се изхвърлиха само думитѣ „или при гражданска мобилизация“. Тѣй че приложението на този новъ чл. 33а става при повикване на временно обучение за повече отъ три седмици.

Г-да народни представители! Нѣма защо да се говори, че ние живѣемъ въ изключителни обстоятелства. Днешнитѣ дни може би сж повече тревожни отъ когато и да било въ миналото, и нѣма да се намѣри човѣкъ, който да не смѣта, че при сегашнитѣ обстоятелства, ненормални да ги наречемъ, има нѣкои положения, съществуващи въ старитѣ закони, които ще трѣбва да се допълнятъ, съобразно съ новитѣ изисквания на времето и специално съобразно положението на мобилизиранитѣ.

Собствено, ние законна мобилизация нѣмаме, защото правителството е намѣрило, че ние нѣмаме нужда отъ нея. Ние имаме повикване на части, увеличение малко на състава на войската, каквато трѣбва да направи всѣка държава, която се намира тукъ, на Балканитѣ, и то когато една отъ южнитѣ страни на този Балканъ е въ война.

Елементарна мѣрка на предпазливостъ е всѣка една държава да взема мѣрки за своята защита. Повикването на запасни на обучение, за да бждатъ запознати съ новитѣ родове оружия, съ новитѣ похвати и методи на военното изкуство, е нѣщо нормално, толкова повече за изключителното време — нека повторя — въ което живѣемъ. Та, нѣма нищо чудно, нито пъкъ нѣкой ще се противи да се предприематъ нѣкакви измѣнения или допълнения на съществуващитѣ закони, които животътъ или нуждитѣ на тѣй мобилизиранитѣ части у насъ налагатъ.

Въ това отношение г-нъ министърътъ на войната действително се е мотивиралъ много добре. Въ самитѣ мотиви той казва: „Прехраната, паричното довольствие и разни други дейности въ войската по мирновременнитѣ закони и правилници, когато има свикани по-голямъ брой запасни на обучение, се твърде много затруднява. Това затруднение е толкова по-големо, поради обстоятелството, че запаснитѣ рѣдко оставатъ въ гарнизонитѣ си, както и поради това, че нормалнитѣ начини на снабдяване сж мъчно приложими при сегашнитѣ ненормални времена“. И то е вѣрно. Има голѣми части, които сега се мобилизиратъ, когато нѣмаме още законна мобилизация, по силата на факта и обстоятелствата, за които ви говорихъ. Че прехраната и паричното довольствие изискватъ, може би, сѣщитѣ начини на действие, които трѣбва да се прилагатъ и за военно време — и това е вѣрно. Че има части, пренесени сега на други мѣста отъ дивизионнитѣ имъ области — и това е вѣрно. И, може би, поради тия обстоятелства, че има такива агломерации на повече войски, изисква се сѣщо и създаването на военни сѣдилища, каквито сега нѣма и не може да има, защото нѣма кредити по бюджета за тяхъ. А нѣма нищо чудно, че при такива части трѣбва да се учредятъ военни сѣдилища и да се дадатъ за това съответнитѣ кредити. И въ това се ограничава собственото искането на уважаемия министъръ на войната. Той ни говори за прехрана, той ни говори за паричното довольствие, а не ни казва за съображенията си, че трѣбва да има военни сѣдилища. Нѣмаме нищо по-нормално, по-добро и по-лесно отъ това, въ този законопроектъ на второ четене чисто и просто да бѣхме предвидѣли конкретно тия положения, които смѣтаме за необходими за сегашното време. И съ това щѣхме да бждемъ начисто.

Ако азъ има да направя нѣкои бележки тукъ, то е именно за опасността, която азъ съзирамъ въ последнитѣ думи въ текста на законопроекта: „и наредбитѣ, предназначени за военно време“. И въ самитѣ мотиви на законопроекта г-нъ министърътъ казва: „Прехраната, паричното довольствие и разни други дейности въ войската“. Това е едно понятие много широко, което обхваща въобще цялото законодателство, което трѣбва да съществува въ страната по силата на факта, че страната ще се намира въ военно положение. Защото военно положение, по понятията на законитѣ, съществува само при обявяването на военно положение. И азъ най-добросъвестно се питамъ: ако действително належащитѣ нужди не се изброяватъ отъ г-на министра на войната, но ако тѣ конкретно се свеждатъ до тия три положения — прехрана, парично довол-

ствие, създаване на военни съдилища — защо не задоволимъ тия нужди и да се освободимъ отъ опасността, че, говорейки за военно време, ние единъ видъ даваме правото на Министерския съветъ да може той чрезъ този законъ да прилага ония наредби, които може да се прилагатъ при обявено военно положение, което обявяване е само отъ компетентността на Народното събрание и то не по обикновенъ законъ, а по нашата конституция.

Г-да народни представители! Вие сте по-млади отъ менъ и може би сте следили въ миналото, какъ при обявяване на военно положение съ ставали много злоупотребления, и то само съ огледъ на вътрешни политически цели — да се наредятъ военни и полеви съдилища, за да могатъ да съдятъ по-строгъ. Такива случаи нашата история познава. За да се избгнатъ именно тия злоупотребления, при последните измѣнения на конституцията се постанови, че ако се обяви военно положение, непременно 5 дни следъ това трѣбва да се свика Народното събрание, за да го потвърди. Този въпросъ е, прочее, отъ компетенцията на Народното събрание, а не на изпълнителната властъ.

Сега азъ питамъ: каква нужда имаме днесъ да приемаме едно такова постановление, споредъ което ще може да се обяви утре военно положение. Защото съ самия фактъ, че се обяви тази мобилизация — за нѣкои части, кѣдето е обявена — тамъ наредбите не се прилагатъ само за военните, които съ мобилизирани, а се прилагатъ и за всички граждани, които съ въ тая областъ. Иначе не може и да бѣде. И тогава всички разпоредби — тѣ съ много, не мога да ви ги изброя — ще се прилагатъ и за гражданите, както и усилените наказания за военно време.

Министъръ генералъ-лейтенантъ Теодоси Даскаловъ: Нѣма, нѣма!

Никола Мушановъ: Азъ ще кажа за Вашето тълкуване, г-не министре! И аслъ тая ми е целта. Сега азъ искамъ да Ви кажа опасенията си. Това, следователно, не трѣбва да го желаемъ.

Г-нъ министъръ! на войната още при първото четене на законопроекта каза, че той не е ималъ това намѣрение, че той не е искалъ чрезъ тия последни думи въ законопроекта, въ които се говори за туряне въ действие на всички правилници, закони и наредби, да разбира, че ние ще трѣбва да прилагаме мѣрките за военно положение. Но така е. За военното време нѣма друго разбиране, освенъ това, което съществува по нашите закони. И тамъ е опасността.

Сега, казва се отъ нѣкои господа народни представители: защо да не вѣрваме ние на изпълнителната властъ, защо да не кажемъ, че Министерскиятъ съветъ може частично, споредъ нуждите, да прилага законите. Г-да! Нека да се освободимъ отъ тия вече, азъ бихъ казалъ, заблуждения; чека ние не искаме да сравняваме несправняеми величини. Азъ разбирамъ това за режимите на диктатурите, тамъ кѣдето има диктаторъ, който по силата на самото положение, че е диктаторъ, има властта на диктаторъ, но същевременно има обаянието на народа, има и традициите си, има и дълото си, въобще кѣдето има единство, но кѣдето има единъ човѣкъ, който е избранъ, който не е дошелъ случайно, произволно. Диктатурата си има своята логика, която се прилага тамъ, кѣдето има диктаторъ. Ами че ние всички признаваме, че у насъ нѣмаме диктаторъ. Даже нѣмаме болшинство и меншинство. Никой дори не смѣта, че трѣбва да изберемъ такъвъ въ сегашно време, за да спасява страната си отъ тежкото положение. Ние искаме да живѣемъ съ институциите, които съ създадени у насъ. Тогава нѣма защо непременно да казваме: въ другите мѣста тѣй бивало, защо да не бѣде и у насъ така! Не бива да бѣде у насъ така, защото положенията съ свършено различни.

Днесъ и правителството, и държавниятъ глава, и всички поддържаеме, че трѣбва да имаме една народна институция, каквато е Народното събрание. Следователно, не трѣбва, като кажемъ „изключителни времена“, да се криемъ задъ тази формалистика. Не е въпросътъ за формалностъ, а въпросътъ е за основните отношения между властите въ страната, въпросътъ е за здравината на държавата. Защо, питамъ азъ, ще намѣримъ по-голяма гаранция днесъ въ това да кажемъ на единъ Министерски съветъ, че той може да съставя бюджетъ мимо конституцията, при наличността на Народно събрание?

Г-да! Моето убеждение е, че туй Народно събрание и туй народно представителство иматъ съзнанието за тежките дни, въ които живѣемъ, за да могатъ да разбиратъ, че, ако подобно време — не дай, Боже — дойде, ще се намѣри Народно събрание, което ще прецени добре моментите, но ще се намѣри то и съ авторитетъ и предъ народа,

предъ който ще има правото да каже, че времената съ такива и искватъ туй положение, а не по този начинъ да създаваме собствено едно тълкуване, което е противъ насъ и да го постановяваме въ законоположение. Азъ не мога да намѣря за себе си, г-да, абсолютно никакъвъ аргументъ за тази теза.

Г-да народни представители! Този е въпросътъ, който азъ полагамъ на г-на министра на войната. Той даде много добро тълкуване предъ комисията. Собствено, въ комисията нѣмаше разномислие. Всички намѣриха, че съображенията а г-на министра съ прави, наложителни, належащи за времето, въ което живѣемъ. И като ужъ се бѣхме разбрали, пакъ остана туй положение, че законътъ е за военно време — нѣщо, което е опасно.

Та, г-да народни представители, чека си приказваме много открито. Нѣма защо да се лъжемъ и заблуждаваме въ днешните дни, особено когато всѣка минута е скѣпа, всѣки часъ е скѣпъ и когато трѣбва много ясно да гледаме на работите, за да можемъ действително и ние да сплотимъ, да стреснемъ единъ народъ за времената, въ които живѣемъ. Нима всичко сме направили? Нима не мога азъ да поддържамъ, че въ днешно време, при днешната система, каквато стана, не е полезно да оставимъ на единъ Министерски съветъ — който и да е, утре може да бѣде другъ, други денъ другъ — да може той да решава такива голѣми въпроси за съдбините на страната? Ами че, позволете, что едно нѣщо, което стана преди два дена. Ние преди два дена бѣхме въ криза въ тия тежки времена, когато всички трѣбва да бѣдемъ наедно, обединени, най-много правителството. Но ето нѣ, че за единъ, по моето мнение много шеговито повдигнатъ въпросъ, стана една министерска криза! И тия стана по такъвъ начинъ, че азъ не вѣрвамъ отъвѣн нѣкои да смѣтатъ, че нѣкой кой знае какви висши държавни съображения съ станали причина за тая работа. Но виждате, всѣки си е българинъ въ основата, и всички тия дребнавиности, които отдаваме на политическия и партиенъ животъ, съществуватъ — както сме го казали много пъти — не въ организацията, а въ хората често пъти. И въ тия тежки дни, както виждате, ние дадохме едно зрелище — по какви мотиви, не зная. Вие, г-да, сте по-шастливи, защото въ частното заседание горе г-нъ министъръ-председателъ ви обяснява, дава ви съображенията за станалото, но ние другите не знаемъ нищо. А вие имате право въ частно заседание да си разрешавате вашите въпроси, но въпросътъ за една оставка на министъръ е единъ политически въпросъ, който непременно трѣбва да стане достойно на народното представителство; той е по своето естество всѣкошностъ единъ политически въпросъ. Защо ви споменавамъ това? Искамъ да ви кажа, че въ времената, въ които живѣемъ, всички тия въпроси не трѣбва да минаватъ шеговито, и особено въ моментите, когато нѣкои вече се гласятъ да оставятъ семействата си въ беднотия и да тргнатъ да изпълнятъ отечествения си дългъ. Тѣ най-много се интересуватъ отъ това, що става въ страната. Тоя въпросъ слагамъ азъ тукъ, за да се разбере, че не трѣбва да гледаме съ пренебрежение на Народното събрание. И азъ се чудя какъ би могълъ нѣкой народенъ представителъ, който все-таки има отговорностъ предъ народа, да помисли, че въ днешните дни би могло да се делегирва на Министерския съветъ разрешението на такъвъ голѣмъ въпросъ. Това е противоконституционно, даже и отъ гледището на ония, които смѣтатъ, че конституциите не важатъ, особено при опасностите, които съ надвиснали надъ насъ въ времената, въ които живѣемъ. По тия съображения днесъ ние въ България имаме две власти — Държавенъ глава и Народно събрание — и тия власти трѣбва да съ на мѣстото си и обединени въ една политика, която днесъ трѣбва да се води отъ българската държава. Нѣма защо да смѣтаме, че изключителните събития изискватъ днесъ да умалюшаваме, да умалюжаваме ролята на Народното събрание. Това, г-да народни представители, азъ за себе си, като по-старъ политикъ, преживѣлъ доста бури въ страната, смѣтамъ, че не бѣде една голѣма грѣшка предъ съдбините на страната, които може би днесъ висятъ на косъмъ.

Ето, напримеръ, — и съ това свършвамъ — вие казвате, че отъ утре Народното събрание ще отиде въ 10-дневенъ отпускъ. Г-да народни представители! Позволете ми да си кажа мнението по тая работа, защото вие и утре пакъ имате частно заседание. Азъ смѣтамъ, че това е единъ въпросъ отъ по-голяма политика. Азъ намирамъ, че ще направимъ грѣшка. Въ тия времена ние не можемъ да кажемъ на народа, че българското Народно събрание си дава 10-дневенъ отпускъ. Наистина, ние работихме много усърдно; до 2 и половина часътъ презъ нощта се работеше въ комисиите; комисията работѣха наедно съ Народното събра-

шихме законодателна работа, която можеше да — не говоря за бюджетитъ, които трѣбваше да се правят. И да дойдемъ сега да си даваме 10 дни отпускъ, това ще бъде грѣшка. Ние и тъй имаме презъ 3 дни отпускъ.

Иванъ Петровъ: Четири заседания сж всичко.

Никола Мушановъ: Моля ви се. — Какъ може да се яви единъ народенъ представителъ днесъ долу при народа въ тия моменти, когато всѣки напуска и занятията си, и семейството си, и работата си, повиканъ за изпълнение на единъ висшъ общественъ дългъ, и да каже, че въ тия времена Народното събрание има нужда отъ почивка и, следователно, народнитѣ представители да не сж на поста си, на мѣстото си?

Д-ръ Иванъ Вазовъ: Не е въпросъ за почивка, г-нъ Мушановъ, а гѣкмо обратното: за да отидемъ при народа.

Никола Мушановъ: Вие си дайте съображенията предъ народа. Азъ искамъ сега да кажа моитѣ.

Въ тия моменти, ми се чини, че не трѣбва да даваме видъ на народа, че народното представителство не е на мѣстото си, всѣкидневно на мѣстото си.

Единъ народенъ представителъ: Ние и ношно време работимъ.

Никола Мушановъ: Така вие ще поставите веднажъ за винаги край на всичкитѣ клоки, които се носятъ отъ тѣхъ, че гѣкмо въ тия моменти Народното събрание 10 дни нѣма да заседава.

Деянъ Деяновъ: (Казва пѣщо)

Никола Мушановъ: Тѣ сж вашитѣ съображения, азъ казвамъ моитѣ. — Днесъ Народното събрание трѣбва да бъде на поста си, тъй, както е на постъ оня, който е на бойното поле. Такава е днесъ задачата на народното представителство.

Г-да! Нѣма защо да се впускамъ въ много голѣми детайли. Задачата на Народното събрание въ тия сѣдбоносни дни е историческа. Ние трѣбва да употребимъ усилия да докажемъ, че Народното събрание, властта на народа, е на мѣстото си.

Панайотъ Станковъ: Точно така е.

Никола Мушановъ: Ето защо азъ бихъ молилъ г-на министра на войната да се откаже отъ това, отъ което нѣма полза, споредъ неговитѣ собствени разбирания, и да не оставимъ мѣсто за тълкувания, които сж пакостни за сегашно време. Нека потвърдимъ предъ свѣта, че ние правимъ тази частична мобилизация именно за защита, да се защитаваме, което е естествено право на всѣки народъ; че ние за тия части, които сега сме събрали, вземаме ония мѣрки, които трѣбва да се взематъ по силата на необходимостта, но че ние не обявяваме военно положение, нито целта ни е тая да прилагаме законитѣ за военно положение. По този начинъ, мене ми се струва, че ще се достигнатъ целитѣ, които г-нъ министрътъ на войната гони, и, отъ друга страна, този законопроектъ нѣма да се съпровожда съ всичкитѣ опасения, за които ви говорихъ азъ.

Следъ туй кратко говорене, г-да, азъ смѣтамъ, че можахъ да изкажа съображенията, които изказахъ въ комисията и които, по моето скромно разбиране, смѣтамъ, че сж повече полезни, отколкото вредни за законопроекта, който ще разгледате и приемете (Нѣкои народни представители ржкоплѣскаха)

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Годоръ Поляковъ.

Годоръ Поляковъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Азъ се противопоставямъ на законопроекта, който се внася отъ г-на министра на войната за допълнение на закона за гражданската мобилизация по следнитѣ съображения.

Преди всичко, г-да народни представители, съ текста на новия чл. 33-а, съ който се допълва законътъ за гражданската мобилизация, ние отиваме твърде далечъ. Не бѣше много отдавна, когато се разглеждаше законътъ за гражданската мобилизация, и тукъ, отъ трибуната на Народното събрание, се изказаха много народни представители, които изтъкнаха, че съ закона за гражданската мобилизация се даватъ извънредни пълномощия на Мини-

стерския съветъ, че се постѣга върху известни конституционни свободи, легнали въ основата на нашата Търновска конституция. Съ тоя законопроектъ ние отиваме още по-далечъ. И колкото да се вижда на нѣкого твърде невинна редакцията на чл. 33-а, която г-нъ министрътъ на войната ни предлага, азъ смѣтамъ, че тя носи съ себе си твърде много опасности, твърде много рискове и твърде много неизвесности, защото въ параграфъ единственъ на законопроекта се казва: (Чете) „При повикване на временно обучение за повече отъ три седмици или при гражданска мобилизация, Министерскиятъ съветъ, по докладъ на съответния министръ, може да постанови да се турнатъ въ действие, пълно или частично, законитѣ, правилнитѣ и наредбитѣ, предназначени за военно време“.

Г-да народни представители! Кои сж правилнитѣ, наредбитѣ и законитѣ, които сж предназначени за военно време? Въ военно-наказателния законъ и въ военно-сѣдбения законъ има специални постановления за военно време, въ които се предвиждатъ по-тежки санкции отъ тия, които се предвиждатъ въ военно-наказателния законъ въ мирно време и въ нашия общъ наказателенъ законъ. Тамъ се предвижда съкратена процедура, която също така е въ ущърбъ на известни законни форми, които иматъ за задача да гарантиратъ правилното приложение на законитѣ, които иматъ за задача да гарантиратъ свободитѣ на българския гражданинъ.

Г-да народни представители! Не съмъ азъ, който ще поддържамъ, че такива случаи за страната сж изключени. Такива случаи за страната могатъ да се наложатъ, но Народното събрание е, което трѣбва да даде съгласието си и това трѣбва да стане по установения конституционенъ редъ. Ние сме властни да обявимъ военно положение съ законъ така, както постановява алинея трета на чл. 73 отъ конституцията. Кога става това? Тогава, когато народното представителство реши това. Но има моменти, безспорно, изключителни, моменти извънредно много важни, моменти, които не могатъ да търпятъ дори свикването на Народното събрание. Въ такъвъ случай конституцията е предвидѣла начинъ за обявяване на военно положение съ указъ, но народното представителство трѣбва да бже свикано въ седмиченъ срокъ, за да го одобри.

Г-да народни представители! При военно положение се прилагатъ тия изключителни закони, предназначени за военно време. Г-нъ Никола Мушановъ каза, че и съ обявяването на военното положение може да се злоупотреби и се е злоупотребявало. Затова народното представителство трѣбва да го одобри. А ние сега съ това на видъ невинно допълнение на закона за гражданската мобилизация даваме извънредно много голѣми права въ ржцетъ на изпълнителната властъ, мимо народното представителство, безъ да има нѣкаква конкретна нужда отъ това, да се турнатъ въ действие законитѣ, предназначени за военно време. Азъ разбирамъ обясненията, които се дадоха отъ г-на министра на войната. Тия обяснения ние всички ги възприемаме. Но ако, г-да народни представители, това е необходимо и ако това допълнение се внася за тия цели, въ такъвъ случай нищо не ни прѣчи, вмѣсто да отиваме четири дни въ отпускъ, да имаме половинъ или единъ часъ заседание на комисията и да конкретизираме тукъ при кои случаи ще се даватъ тия права на Министерския съветъ, да кажемъ кои правилници и кои постановления отъ военно-наказателния и военно-сѣдбения законъ ще се прилагатъ и тогава да гласуваме законопроекта. Инакъ, ние даваме на Министерския съветъ изключителни права, изключителни пълномощия, които сж ненужни, които сж вредни, които, бжхъ казалъ, въ тия изключителни времена, въ които живѣемъ днесъ, сж опасни.

Г-да народни представители! Азъ разбирамъ целия на г-на министра на войната: да се защити духътъ на народа, духътъ на войската. Но нека не се забравя, че най-доброто и най-сигурното срѣдство за това е да има единение между управлението и народа, цивиленъ или мобилизиранъ. Тая връзка между народа и управлението не може да даде никой другъ, освенъ Народното събрание, тя не може да бже проявена по никакъвъ другъ начинъ, освенъ чрезъ Народното събрание. Народното събрание е, което трѣбва да поддържа връзката между народа и управлението. И ето сега се забавлява Народното събрание, защото отъ насъ се иска да дадемъ известни пълномощия на Министерския съветъ.

Г-да народни представители! Азъ завършвамъ съ това, че този законъ за допълнение на закона за гражданската мобилизация съ тоя си текстъ носи опасности, носи рискове ненужни. Нѣщо повече, тоя законопроектъ е едно ново ограничение на правата и свободитѣ на българския народъ. Нека имаме по-голъмо доверие въ тоя народъ, нека създадемъ връзка съ тоя народъ, нека се водимъ въ неговитѣ желания, нека не бждемъ чуждени спрямо

него. Нека създадем едно управление, което е във връзка, във контакт с тоя народ, за да имаме единение и дух, които са необходими днес и които всекога ще бъдат необходими.

Председателстващ Димитър Пешев: Разискванията са приключени.

Има думата г-н министърът на войната.

Министър генерал-лейтенант Теодоси Даскалов: Уважаеми г-да народни представители! Азъ съжалявам, че не взехъ съответните законоположения, защото не допускахъ, че следъ разискванията, които станаха снощи въ комисията, пакъ ще се смѣсва военно положение съ военно време. Военно положение е едно, военно време е друго. Всѣки, който се интересува отъ въпроса, може да провери това. Азъ заявихъ вчера, заявявамъ и днесъ, че настоящиятъ законопроектъ нѣма ни най-малко за целъ да дава право на Министерския съветъ, въпреки постановленията на конституцията, да обявява военно положение. (Ръкоплѣскания)

Въ законопроекта не се изреждатъ всички случаи, не се изреждатъ всички законоположения и правилници, които ще се прилагатъ, защото може утре да се изтате единъ новъ законъ за военно време и тогава ще трѣбва да се внесе новъ законопроектъ за допълнение на допълнението, което правимъ сега.

Има една боязнь, да не би съ настоящия законопроектъ да се дадатъ пълномощия на правителството. Азъ си спомнямъ, и вие всички знаете, колко много се говори, когато се прокарваше законътъ за гражданската мобилизация, че той давалъ голѣми пълномощия на правителството. Г-да! Законътъ за гражданската мобилизация, въпреки тия твърдения и опасения, даде възможностъ да се застъ Добруджа и да се подпомогне настаняването на преселниците. Законътъ за гражданската мобилизация даде възможностъ да се контролира спекулата; той дава възможностъ за организиране на индустрията и за едно планово стопанство; той дава възможностъ за една координирана дейностъ на разнитъ министерства. Нищо повече. А това е само отъ обща полза.

Сега се твърди наново, г-да народни представители, че пакъ се давали пълномощия. Този приракъ на пълномощията пакъ безпокои нѣкои. Г-да! Този законопроектъ има за целъ само едно: да облекчи управлението на войската въ интересъ на самитъ военнорслужачи. При това той ще вкара въ действие законоположения, приети отъ Народното събрание тъкмо за такива ненормални времена, въ които днесъ живѣемъ. Нищо повече.

При тия обяснения, азъ смѣтамъ, че страхътъ отъ пълномощия е съвсемъ неоснователенъ и азъ моля, г-да народни представители, въ интереса на войската и на военнорслужачитъ, законопроектътъ да бѣде приетъ. (Ръкоплѣскания)

Председателстващ Димитър Пешев: Има думата г-н докладчикътъ.

Докладчикъ д-ръ Иванъ Вазовъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Въпроситъ, които се повдигнаха отъ двамата преждеговоривши колеги, бѣха повдигнати и въ комисията. Комисията ги разгледа подробно и все-странно, обаче, следъ като изслуша обясненията, които даде г-нъ министърътъ на войната и които той повтори днесъ предъ васъ, тя намѣри, че законопроектътъ трѣбва да бѣде внесенъ въ пленума съ едно малко измѣнение, именно, като се зачеркнатъ думитъ „или при гражданска мобилизация“.

Комисията схвана, че законопроектътъ има за целъ да попълни една празнота, която се явява вследствие на особеното положение, което днесъ армията, респективно нашиятъ народъ преживява. Известно е, че нашата армия съществува като редовна елва отъ 1938 г. При войната, която бичува днесъ въ свѣта, налага се нашата армия отъ време-навреме да бѣде свиквана на обучение, за да бѣде запозната съ новитъ методи на воюване и съ новитъ оръдия и технически съоръжения. Обаче тогава, когато са повикани доста хора на обучение, а не на мобилизация, както се каза отъ нѣкои наши другари, въ такова време се налагатъ известни положения, които могатъ да иматъ приложение, съгласно сега действащия законъ, само въ военно време. Обаче комисията констатира, че съ това не се накърняватъ съ нищо прерогативитъ нито на народа, нито на Народното събрание.

Този законопроектъ има за целъ, както казахъ, да улесни управлението на армията. Отъ името на комисията, азъ считамъ за моя длъжностъ да заявя, че съ нищо не се по-

сѣга нито на правата на народа, както се каза отъ колегата Тодоръ Поляковъ, нито на правата на Народното събрание, както се изказа г-нъ Никола Мушановъ.

Председателстващ Димитър Пешев: Ще поставя на гласуване. Ксито приематъ заглавието на законопроекта за допълнение на закона за гражданската мобилизация и параграфъ единственъ, както се докладваха отъ г-на докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Минаваме на точка втора отъ дневния редъ:

Второ четене на законопроекта за уреждане правата на лѣкаритъ, зѣболѣкаритъ, фармацевтитъ, милосърднитъ сестри, фелдшеритъ и акушеркитъ въ Южна Добруджа. Има думата г-н докладчикътъ.

Докладчикъ Стефанъ Караивановъ: (Чете)

„ЗАКОНЪ

за уреждане правата на лѣкаритъ, зѣболѣкаритъ, фармацевтитъ, милосърднитъ сестри, фелдшеритъ и акушеркитъ въ Южна Добруджа.

Членъ единственъ. Освобождаватъ се отъ държавенъ или отъ другъ изпитъ за правоспособностъ въ царството всички лѣкари, зѣболѣкари, фармацевти, милосърдни сестри, фелдшери и акушерки, станали български поданици съгласно закоа за уреждане поданството въ Добруджа, които до 15 септемврий 1940 г. са имали такава правоспособностъ по румѣнскитъ закони.

По починъ на заинтересуванитъ лица, най-късно до 21 мартъ 1941 г. Висшиятъ медицински съветъ се произнася по документитъ имъ за правоспособностъ, а Главната дирекция на народното здраве издава позволители за свободна практика въ царството, съобразно съ закона за народното здраве.

За лицата, които попадатъ подъ чл. 3 отъ закона за уреждане поданството въ Добруджа, този срокъ е 21 ноемврий 1941 г. а за лицата, които попадатъ подъ чл. 4 отъ сѣщия законъ — три месеца отъ деня на влизането имъ въ предѣлитъ на царството.

Председателстващ Димитър Пешев: По членъ единственъ на законопроекта е постановено писмено предложение отъ народнитъ представители Ангелъ Стояновъ и Иванъ п. Константиновъ: (Чете)

„Къмъ чл. 1 се прибавятъ нови алинеи:

„Назначенитъ на държавна и общинска служба запазватъ старшинството си, за прослуженитъ отъ тѣхъ години на румѣнска държавна и общинска служба, за класиране.

Назначенитъ досега на длъжностъ такива, макаръ и безъ позволително за свободна практика, да се считатъ редовно назначени“.

Съ това предложение г-нъ министърътъ на вътрешнитъ работи е съгласенъ. Ще го поставя на гласуване. Ксито приематъ предложението на г-да Ангелъ Стояновъ и Иванъ п. Константиновъ, съ което е съгласенъ г-нъ министърътъ на вътрешнитъ работи, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Ксито приематъ заглавието на законопроекта и членъ единственъ, съ току-що приетото допълнение, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Законпроектътъ е приетъ окончателно. Минаваме на точка трета отъ дневния редъ:

Второ четене на законопроекта за допълнение на наредбата-законъ за признаване въ царството дипломи отъ чуждестранни висши учебни заведения.

Има думата г-н докладчикътъ.

Докладчикъ Марко Сакарски: (Чете)

„ЗАКОНЪ

за допълнение на наредбата-законъ за признаване въ царството Дипломи отъ чуждестранни висши учебни заведения.

Членъ единственъ. Къмъ чл. 1 се прибавя следната нова забележка 3.

Легализиратъ се и дипломитъ, издадени отъ висши учебни заведения въ Германия при триместриалната система на обучение, въведена презъ 1940 г.“

Председателстващ Димитър Пешев: Ще поставя на гласуване. Ксито приематъ заглавието на законопроекта и членъ единственъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Законътъ е приетъ окончателно.

Минаваме на следната точка четвърта от дневния ред:

Второ четене на законопроекта за уреждане на положението на учителите по ведомството на Министерството на народното просвещение в Добруджа.

Моли г-на докладчика да го докладва.

Докладчик Марко Сакарски: Г-да народни представители! Комисията направи следното изменение в членове 1, 2, 3, 4 и 5: навсякъде, където е писано „3 години“, става „2 години“. (Чете)

„ЗАКОНЪ

за уреждане на положението на учителите по ведомството на Министерството на народното просвещение в Добруджа.

Чл. 1. Учители, завършили български или чуждестранни университети, академии или висши училища, признати като висши учебни заведения от съответната държава, и учителствували в Добруджа в български училища до 1 януарий 1941 г. най-малко 2 години, придобиват права на редовни гимназиални учители.

Ония от тях, които са учителствували по-малко от 2 години, имат права на редовни прогимназиални учители. На смятат се признава една от прослужените години за стаж и могат да се явят на държавен изпит за редовни гимназиални учители, съгласно чл. 124 от закона за народното просвещение, като шестгодишният срок тече от 1 януарий 1941 г.“

Председателствувашъ Димитър Пешевъ: Които приемат заглавието на законопроекта и чл. 1, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Марко Сакарски: (Чете)

„Чл. 2. Учители, следвали български или чуждестранни университети, академии или висши училища, признати като висши учебни заведения от съответната държава, четири или повече семестри, с или без университетски изпит, учителствували в Добруджа в български училища до 1 януарий 1941 г. най-малко 2 години, придобиват права на редовни прогимназиални учители.“

Председателствувашъ Димитър Пешевъ: Които приемат чл. 2, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Марко Сакарски: (Чете)

„Чл. 3. Учители, свършили гимназия и учителски отдели при Софийското професионално училище „Мария Луиза“ или други висши домакински курсове и училища в чужбина и учителствували в Добруджа в български училища до 1 януарий 1941 г. най-малко 2 години, придобиват права на редовни прогимназиални учители по техническите предмети.“

Председателствувашъ Димитър Пешевъ: Които приемат чл. 3, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Марко Сакарски: (Чете)

„Чл. 4. Учители, завършили българска гимназия или учебно заведение, признато за съвременно в съответната държава, и учителствували в Добруджа в български училища до 1 януарий 1941 г. най-малко 2 години, придобиват права на редовни първоначални учители.“

За ония от тях, които са учителствували до 1 януарий 1941 г. една или две години, министерството урежда една редовна и, ако е необходимо, една поправителна сесия за държавен изпит за редовни първоначални учители.“
Въз основа на чл. 4 на втория ред думите „или 2“ се заличават, а „години“ става „година“.

Председателствувашъ Димитър Пешевъ: Които приемат чл. 4 както се докладва, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Марко Сакарски: (Чете)

„Чл. 5. Учители, завършили специални курсове по тълесно възпитание в България или чужбина и учителствували в Добруджа в български училища до 1 януарий 1941 г. най-малко 2 години, придобиват права на редовни прогимназиални учители.“

Председателствувашъ Димитър Пешевъ: Които приемат чл. 5, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Марко Сакарски: (Чете)

„Чл. 6. Учители от българска народност, придобили права по румънските закони на редовни първоначални, прогимназиални или гимназиални учители, се признават за редовни учители от съответната степен и в българските народни училища.“

Комисията прибави към този член нова алинея с следното съдържание: (Чете)

„Тъзи от тях, които са завършили румънски средни или висши училища и не са учителствували в българско училище, са длъжни да се явят на изпит по български език, българска история и отечествена география, по програма и през време, определени от Министерството на народното просвещение, с право на поправителен изпит по един или два предмета. Неиздържалите изпита губят правото на редовни учители.“

Председателствувашъ Димитър Пешевъ: Които приемат чл. 6, както се докладва, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Марко Сакарски: Комисията залича чл. 7.

Председателствувашъ Димитър Пешевъ: Които приемат решението на комисията, да се залича чл. 7, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Марко Сакарски: Чл. 8 става чл. 7 и следващите членове променят съответно нумерацията си. (Чете)

„Чл. 7. Всички случаи, които не са обхванати от горните категории, се преценяват, по доклад на учебния комитет, с административния съвет при Министерството на народното просвещение. Той има право да взема окончателни решения, които влизат в сила след одобрението им от министъра на народното просвещение.“

Председателствувашъ Димитър Пешевъ: Които приемат чл. 7, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Марко Сакарски: Чл. 9 става чл. 8. (Чете)

„Чл. 8. Министърът на народното просвещение, въз основа на представени документи, признава с заповед учителската правоспособност на учителите от изброените категории.“

Председателствувашъ Димитър Пешевъ: Които приемат чл. 8, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Марко Сакарски: Комисията прибави нов чл. 9 с следното съдържание: (Чете)

„Чл. 9. Всички учители, назначени с заповед от министъра на народното просвещение в градовете и селата на Добруджа след нейното освобождение, се смятат на постоянни места. По същия начин могат да стават назначаване и в бъдеще, докато в Добруджа започне да се прилага правилникът за назначаване, съкращаване и преместване на основните учители (чл. 61 от закона за народното просвещение).“

Председателствувашъ Димитър Пешевъ: Които приемат новия чл. 9, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Законът е приет окончателно.

Министър Добри Божиловъ: Към следната точка пета от дневния ред не можем да преминем, защото законопроектът за приемане на служба по Министерството на железниците, пощите и телеграфите българите от Северна и Южна Добруджа не е минал през комисията. Понеже г-н министърът на търговията, промишлеността и труда отсъства, не можем да минем и към точка шеста от дневния ред.

Моля да се мине на точка седма от дневния ред.

Председателствувашъ Димитър Пешевъ: Точка пета от дневния ред няма да бъде разгледана сега, понеже законопроектът не е минал през комисията. Точка шеста прескачаме, понеже г-н министърът на търговията в момента не е в Народното събрание.

Минаваме на точка седма от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за сключване на заемъ от Министерството на земеделието и държавните имоти при Българската земеделска и кооперативна банка, въ размъръ на 566.500.000 л., за покриване разходитъ по извънредния бюджетен кредитъ по бюджета на министерството за 1941 г.

Моля г-на докладчика да го прочете.

Докладчикъ д-ръ Георги Рафайловъ: (Чете)

„МОТИВИ

къмъ законопроекта за сключване на заемъ от Министерството на земеделието и държавните имоти при Българската земеделска и кооперативна банка, въ размъръ на 566.500.000 л., за покриване разходитъ по извънредния бюджетен кредитъ по бюджета на министерството за 1941 г.

Г-да народни представители! Кредититъ, предвидени въ редовния бюджетъ на Министерството на земеделието и държавните имоти за 1941 бюджетна година, не сж достатъчни да покрятъ всички разходи по мѣроприятията, които министерството е набелязало да бждатъ осъществени презъ 1941 бюджетна година. А тѣзи мѣроприятия е наложително да бждатъ осъществени, понеже се включватъ въ общата програма на министерството за всестранното повдигане на народното ни стопанство.

Поради липса на възможностъ казанитъ разходи да бждатъ покрити съ приходитъ, предвидени въ редовния бюджетъ на държавата за 1941 бюджетна година, налага се да се сключи за целта заемъ отъ Българската земеделска и кооперативна банка въ размъръ на 566.500.000 л. Отдѣлнитъ пужди, за които ще се употреби сумата отъ заема, сж посочени въ подробна таблица за разходитъ по споменатия извънреденъ бюджетъ, съ който сте сезирани.

Като ви предлагамъ приложения тукъ законопроектъ, моля ви, г-да народни представители, да го разгледате и гласувате.

Гр. София, януарий 1941 г.

Министъръ на финанситъ: Д. Божиловъ

ЗАКОНОПРОЕКТЪ

за сключване на заемъ отъ Министерството на земеделието и държавните имоти при Българската земеделска и кооперативна банка, въ размъръ на 566.500.000 л., за покриване разходитъ по извънредния бюджетен кредитъ по бюджета на министерството за 1941 г.

Чл. 1. Разпешава се на Министерството на земеделието и държавните имоти да сключи, а на Българската земеделска и кооперативна банка да отпусне на поменатото министерство заемъ отъ 566.500.000 л., който да се използва за покриване разходитъ по извънредния бюджетен кредитъ на Министерството на земеделието и държавните имоти за 1941 г., съгласно подробната таблица къмъ сѣщия бюджетъ, при следнитъ условия:

а) Българската земеделска и кооперативна банка ще открие текуща смѣтка на Министерството на земеделието и държавните имоти и при поискване отъ последното ще внася по смѣтката му въ Българската народна банка отдѣлни частични суми не по-малки отъ 1.000.000 л., до размъръ на пълната сума на заема. Последната частична сума отъ заема трѣбва да се изтегли най-късно до 31 декемврий 1942 г.;

б) банката има право на лихва 6% годишно върху отпуснатитъ отдѣлни частични суми отъ деня на изтеглянето имъ отъ министерството.

Лихвитъ по текущата смѣтка се капитализиратъ шестмесечно.

За изтегленитъ суми, увеличени съ лихвитъ, Българската земеделска и кооперативна банка получава отъ Главната дирекция на държавнитъ и гарантиранитъ отъ държавата дългове бонове, въ купюри по указание на банката, издадени съ тримесечни падежи, които ще се полноватъ редовно до замѣняването имъ съ облигации. Боноветъ сж сконтируеми въ Българската народна банка;

в) на 31 декемврий 1942 г. изтегленитъ 566.500.000 л., увеличени съ изтектитъ лихви върху отдѣлнитъ частични суми, капитализирани шестмесечно, се превръщатъ въ облигационенъ заемъ, платимъ въ срокъ отъ 25 години съ 6% годишна лихва, платима въ края на всѣко шестмесечие, срещу купони съ падежи 30 юний и 30 декемврий всѣка година.

Падежътъ на първия купонъ е 30 юний 1943 г.

За тая цѣль ще се издадатъ облигации на приносителъ отъ по 1.000.000 л. всѣка, като за останалитъ суми по-малки отъ 1.000.000 л. до покриване на общата сума на

заема ще се издадатъ облигации отъ по 100.000 л., а окъ залата се сума по-малка отъ 100.000 л. ще бжде платена на Българската земеделска и кооперативна банка въ брой.

Тия облигации ще се предадатъ на Българската земеделска и кооперативна банка срещу представяне на издаденитъ ѝ дотогава бонове.

Чл. 2. Облигациитъ ще съдържатъ главнитъ постановления на вѣднѣния законъ и ще носятъ факсимилиранитъ подписи на министра на финанситъ и главния директоръ на държавнитъ и гарантиранитъ отъ държавата дългове. Тия облигации ще бждатъ скрепени за контрола съ саморѣченъ подписъ на представителъ на Главната дирекция на държавнитъ и на гарантиранитъ отъ държавата дългове.

Чл. 3. Погасяването на облигациитъ ще се извършва въ срокъ отъ 25 години на 30 юний и 30 декемврий всѣка година, по реда на номерата на облигациитъ, споредъ една таблица, отпечатана на гърба имъ, съдържаща приблизително равни шестмесечни вноски за погашението и лихвата.

Първото погашение ще се извърши на 30 юний 1943 г.

Чл. 4. Купонитъ сж изтектъ падежъ и подлежащитъ на погашение облигации се изплащатъ отъ Българската народна банка. Изплащането на облигациитъ става едновременно съ съответния настѣпилъ купонъ.

Представенитъ за изплащане облигации трѣбва да бждатъ придружени съ всички купони, падежътъ на които не е настѣпилъ на опредѣлената за плащане дата; стойността на представенитъ купони се спада отъ капитала, който трѣбва да се изплати на приносителя.

За служба по заема, Българската народна банка получава комисиона $\frac{1}{4}\%$ върху номиналната стойностъ на изплатенитъ облигации и $\frac{1}{2}\%$ върху изплатенитъ купони съ изтектъ падежъ.

Чл. 5. Необходимитъ кредити за изплащане лихвитъ и погашенията, включително и комисионата на Българската народна банка, се предвиждатъ ежегодно въ бюджета на Главната дирекция на държавнитъ и гарантиранитъ отъ държавата дългове.

Чл. 6. Облигациитъ се освобождаватъ отъ всѣкакви сегашни и бѣдещи държавни данѣци, такси, берии, гербовъ налогъ и др., а лихвитъ отъ тѣхъ — отъ прѣкитъ данѣци по закона за данѣка върху приходитъ, както и отъ всички други сегашни и бѣдещи данѣци и гербовъ налогъ.

Освобождаватъ се отъ всѣкакъвъ гербовъ, данѣци, такси, берии и др. всички книжа и смѣтки, свързани съ откриването, упражняването и издѣлжението на заема.

Чл. 7. Незалѣжитъ въ погашение облигации се приематъ по номиналната имъ стойностъ за залогъ и гаранции, съгласно закона за бюджета, отчетността и предприятията.

Чл. 8. Непредставенитъ за изплащане купони въ продължение на петъ години отъ деня на падежа имъ се покриватъ съ давностъ. Тоя срокъ за облигациитъ, изплащането на които е настѣпило, е 15 години.

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Петко Стайновъ.

Петко Стайновъ: Г-да народни представители! Бихъ искалъ г-нъ министърътъ на финанситъ да поясни три въпроса, защото считамъ, че ако тия пояснения се направятъ отъ г-на министра предъ Народното събрание, биха били отъ полза. Ще говоря едновременно и по двата законопроекта — по сега разисквания за сключване на заемъ и по законопроекта за извънреденъ бюджетен кредитъ по бюджета на Министерството на земеделието за 1941 бюджетна година, защото тѣ сж свързани, тъй като за покриването на разходитъ по извънредния бюджетъ се сключва заемътъ.

Заемътъ се сключва отъ Министерството на земеделието. Азъ мисля, че практиката отдѣлни министерства да сключватъ заеми не е правилна, защото министерството не е юридическа личностъ. Българската държава е, която сключва всички заеми. И този заемъ го сключва пакъ българската държава. Следователно, азъ мисля, че би било много правилно, ако този заемъ се сключи отъ г-на министра на финанситъ, единствениятъ, който разполага съ касата на държавата. И после, той е, който предоставя на отдѣлнитъ министри, чрезъ бюджета, срѣдства за изразходване. Това е единъ принципенъ въпросъ, който азъ поставямъ: правилно ли е отъ правна гледна точка отдѣлнитъ министерства, които не сж отдѣлни юридически личности, да сключватъ договори за заеми, какъвто е случаятъ? Това е първиятъ въпросъ.

Вториятъ въпросъ е пакъ до известна степенъ принципенъ. Съ втория законопроектъ се иска единъ извънреденъ бюджетен кредитъ. Споредъ закона за бюджета, отчетността и предприятията, какво е извънреденъ бю-

джет? Чл. 26 казва: (Чете) „Кредити за нужди, които по естество, характер и размер не могат да бъдат предмет на редовния бюджет, се разрешават от Народното събрание съ закон за извънреден бюджет“.

Г-да народни представители! Погледнете таблицата към извънредния бюджет, която ни е представена от г-на министъра на финансите, и вие ще видите, че големата част от нуждите, които трябва да се покриват със заем, са от най-обикновено естество. Не може да се сключва заем, за да се плаща фураж, или пък, за да се плащат хранителни продукти за ученици и ученички в някои девически земеделски училища и т. н. Сключва се заем, за да се построи някоя голяма сграда или някоя желѣзница, някоя трайно, което да бъде използвано и от поколенията, защото поколенията ще плащат заема. Не може да се сключва заем, за да се плащат, например, следният разход: § 8 — храна на учаци се при земеделските училища и пр.; § 9 — храна и поддържане на добитък; § 10 — хранителни продукти за девическите секции при допълнителните земеделски училища; § 13 — разходи за опитно и демонстративно хранене и угояване на добитък и пр. и пр. Това са всъщност разходи. Азъ считам, че не би било поавилно тѣзи всъщностни разходи да ги покриваме съ извънредни кредити, съ заеми.

И третият въпрос, който искаме да задамъ, е по § 18 съ таблицата към законопроекта за извънреден бюджетен кредит. Тоя бюджетен кредит не е само една програма, един план; съ него предпоставяме и въпроси от законодателен характер. Ние направихме вече една грѣшка по Министерството на вътрешните работи, като предпоставихме въпроса за плащане хонораритѣ на лекаритѣ. Сега правимъ едно второ отклонение отъ установените принципи, а именно, предвиждаме се съ § 18 400 милиона лева вноска въ фонда „За подобрене и увеличение на работната земя“. Доколкото си спомнямъ, този фондъ още не е учреденъ. Внесоха се толкова много закони по Министерството на земеделието, че не знаемъ кои са минали и кои не. Доколкото си спомнямъ, фондътъ „За подобрене и увеличение на работната земя“ не е учреденъ, а ние въ този извънреден бюджетъ предвиждаме една вноска въ този фондъ. Азъ считамъ, че преди да предвидимъ вноска, трябва да гласуваме закона, съ който се учредява фондътъ. Следъ като учредимъ фонда, въ тази програма, каквато представлява отъ себе си извънредниятъ бюджетъ, можемъ да предвидимъ вноска за този фондъ. Но докато не се гласува законътъ, съ който да се учреди фондътъ, не е правилно да се предвижда вноска за единъ несъществуващъ фондъ.

Азъ моля г-на министъра, ако обича, да даде обяснение по тия три въпроса.

Председателстващъ Димитър Пешевъ: Има думата народниятъ представител г-нъ Минчо Ковачевъ.

Минчо Ковачевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Полнася ни се законопроектъ за сключване на заемъ, който ще бъде употребенъ за целитѣ, които са изброени въ другъ законопроектъ. Ако надникнемъ да видимъ за какво ще бъдатъ използвани сѣдствата отъ заема, ще ни направи най-напредъ впечатление, че големата част отъ тия сѣдства отиватъ за непроизводителни цели. Мене ми се струва, че тая практика е много погрѣшна и въ някой случай не би требовало да бъде продължавана. Заемъ, чужди сѣдства, могатъ да бъдатъ употребени само тогава, когато ще се употребятъ за едно предприятие чисто производително и рентабилно.

Действително, по-големата част отъ тия сѣдства отиватъ за една вноска въ фонда „За подобрене и увеличение на работната земя“. Само по себе си се разбира, че това увеличение на работната земя е едно производително предприятие, където вложенитѣ сѣдства биха намѣрили своето оправдание. Но азъ бихъ поставилъ малко по-другъ въпросъ: у насъ използвани ли са всички сѣдства за подобрене на земята и за увеличение на работната земя и следъ като тия сѣдства се използватъ, чакъ тогава да се прибѣгне къмъ другото сѣдство — да се увеличи земята чрезъ парични сѣдства и то получени чрезъ заеми? Но бихте ми казали: посочи някое конкретно мѣроприятие за увеличение на работната земя.

Азъ ще си позволя да посоча едно конкретно мѣроприятие, за което няма нужда отъ сѣдства и което ще помогне да бъде пласиранъ излишниятъ български трудъ. Навремено и повелително е въ настоящия моментъ това мѣроприятие да се почне. Въ времената, въ които живѣемъ, въ всяка поля земя е ценна не само заради туй, че ще бъде ангажиранъ свободниятъ трудъ на българския селянинъ, но само заради туй, че ще му даде прехрана,

не само заради туй, че ще му увеличи дохода, но и защото днесъ производството на земята е по-силно оръжие отъ онова, което употребява армията.

Откъде можемъ да увеличимъ работната земя безъ сѣдства? Азъ ще кажа: отъ горитѣ.

Г-да народни представители! Споредъ статистиката, ние притежаваме 29 милиона декара гори. Отъ тѣхъ 9-10 милиона декара са гори, които ще нарека капани за актове, гори, състоящи се отъ глогъ, дрѣвки, шипки, метличина и други тѣмъ подобни. Една голяма частъ, най-малко половината отъ тѣзи гори, е на почва съвършено плодородна, много по-хубава, много по-ценна дори отъ онази, върху която се съятъ сега всевъзможни култури. Такива са горитѣ въ пѣлия Дели-Орманъ, въ Тузлука и въ много низки планински мѣста въ Южна България и даже въ Северна България — не въ Северозападна, а повече въ Централна Северна България.

Какъ може тази земя да се обработи безъ сѣдства? Това не е някоя нова идея, която азъ лансирамъ сега. Това е прилагано на практика, това съществува и въ закона за горитѣ — въ чл. 29. Навремето преди много години — не помня точно отъ коя година е тоя законъ — това е писано въ закона, но е забравено да се прилага. Често пъти ми минава презъ ума, дали всички закони, които ние творимъ, ще се приложатъ на практика, за да дадатъ своитѣ резултати, или ще останатъ и тѣ само съ писанитѣ си членове, както е случаятъ съ чл. 29 отъ закона за горитѣ.

Опитъ е правенъ да се раздадатъ земитѣ на негоднитѣ за нищо гори, които само се охраняватъ отъ горския, който чака край някоя трѣнка да мине волѣтъ на някой селянинъ презъ тия гори, за да му състави актъ, като мисли, че е направилъ съ това голяма услуга на българската държава. Тѣзи земи могатъ да се раздадатъ на бедни селяни, при условие да изкоренятъ дърветата и да засѣятъ земитѣ въ продължение на три години, безъ да плащатъ наемъ, и въ края на третата година да ги залесятъ съ горски фиданки, дадени имъ отъ съответното лесничество. Резултатътъ е поразително добъръ. Държавата не харчи нито една стотинка, наемателътъ не плаща нищо, той влага само своя трудъ. Тукъ ще намѣрятъ пласментъ на своя трудъ беднитѣ хора, които не ценятъ труда си или пъкъ няма къде да го пласиратъ. Тѣ изкореняватъ гората, получаватъ дървенъ материалъ безъ пари, използватъ клонетѣ за горене, а трѣнитѣ употребяватъ за укрепване на своитѣ дувери. Следъ това изчистватъ земята и я засѣятъ три години. Презъ тѣзи три години тѣ получаватъ чувствително големи доходи, защото новитѣ земи отъ подобни гори са много плодородни, даватъ по-големи доходи, отколкото обикновенитѣ земи. По този начинъ ще се създаде поминѣкъ и на бедното население, а три години по-късно ще имаме подредени гори отъ рода на Тюрингийскитѣ гори въ Германия. Ето единъ начинъ, по който безъ сѣдства могатъ да се използватъ частъ отъ нашитѣ гори, които, да ви кажа откровенно, ни носятъ срамъ предъ всички чужденци, който минава било по желѣзнопътната линия, било по шосето и гледа, що за гори притежаваме ние и каква почва лежи подъ тѣхъ.

Безспорно, тѣзи 9-10 милиона декара гори не са всички на плодородна почва. Азъ говоря за тѣзи, които са върху добра почва. Частъ отъ горитѣ, които са на височина 400-500 метра, въ така наречения джбовъ поясъ, са също на плодородна почва, която може да бъде използвана съ насаждане на овощни дървета или съ другъ видъ дървета.

Остава за разрешение още и другиятъ въпросъ — за използване на пустѣщитѣ земи и на лошитѣ почви въ горитѣ.

Първиятъ голѣмъ въпросъ е за използването на тия 4-5 милиона декара гори, които са на добра почва. Представете си, г-да, че тия 4-5 милиона декара земя бъдатъ добре обработени. Тѣ ще ви дадатъ минимално 5 милиарда лева годишенъ доходъ, който ще бъде разхвърлянъ между бедното българско население. Тая земя ще ви даде зърнени и други храни, които днесъ са много по-ценни отъ оръжието. Тѣ са блага, които днесъ струватъ много повече отъ всичко друго. Особено при днешната обстановка, ако това не се направи, азъ бихъ казалъ, че ние не разглеждаме стопански, че ние се хвърляме въ фантазии, а онова, което можемъ да го направимъ безъ сѣдства, го изоставяме.

Азъ бихъ препорѣчалъ още сега, докато февруарий месецъ не е изтекълъ, господа лесничейтѣ и господа агрономитѣ да разпредѣлятъ веднага тия земи между населението. Тѣ са знаятъ колко са и къде са. И да се почне изкореняването имъ преди пролѣтъта, когато има безработица въ селата. Така ще имаме още тази година тия земи обра-

ботени и ще получим една хубава реколта. Това нито е фантазия, нито е някакво си хрумване. Това е резултат на практиката, провеждана тук-таме, където е имало посъбудени хора, които се интересуват, и където е имало по-способни лесници да я прилагат. Ако е нужно да посоча къде това е провеждано, ще го кажа. Може да се направи един опит. Ще имаме един бърз и сериозен резултат, без да влягаме сръдства.

Колкото за самия законопроект, аз нѣма да откажа да го гласувамъ, защото виждамъ, че съ него се търсятъ сръдства, за да се разреши въпросътъ за увеличение на нашата работна земя по другъ пътъ, а не по този, за който азъ говоря. Пътътъ на законопроекта ще бѣде много по-бавенъ и много по-скѣпъ. Но азъ не намирамъ оправдание, ако предварително не се предприеме онова, което препорѣчавъ и което трѣбва да предшества това, което ни се предлага съ настоящия законопроектъ.

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата г-нъ министърътъ на финанситъ.

Министъръ Добри Божиловъ: Г-да народни представители! Бележитъ, които направя г-нъ проф. Стайновъ, бѣха три: първо, защо законопроектътъ за заема се внася отъ министра на финанситъ, когато въ законопроекта се казва, че заемътъ ще се склучи отъ министра на земедѣлието и държавнитъ имоти; второ, че съгласно чл. 26 отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията, кредититъ по законопроекта за извънредни бюджетъ били отъ такова естество, че трѣвало да бѣдатъ предвидени въ редовния бюджетъ; и, трето, защо се предпришавалъ съ извънредния бюджетъ въпросътъ за създаване фондъ за подобрене и увеличение на работната земя, когато има специаленъ законопроектъ за тая целъ, който още не е гласуванъ.

Това, което каза г-нъ Ковачевъ, се отнася по-скоро до начинитъ за постигане целта. Комисията при гледане на другия законопроектъ ще разисква всички тия въпроси и ще прецени казаното отъ него. Следователно, на мене остава да отговаря главно на третъ въпроса, които г-нъ професоръ Стайновъ постави.

Азъ съмъ длъженъ да ви припомня, че първиятъ въпросъ, който г-нъ професорътъ поставя, бѣше поставенъ и въ 1938 г. при гласуване на заема отъ 780 милиона лева, по който всѣки министъръ си подписва договора за заемъ по своя ресоръ. Този въпросъ още единъ пътъ се постави миналата година при склучване заема отъ 260 милиона лева за отводняване и напояване. Той се повдигна пакъ при заема за покупката на кораби по Дунава, когато министърътъ на желѣзницитъ бѣше внесълъ закона и той си склучи договора. Следователно, г-нъ Стайновъ може да говори за система, обаче текстъ въ конституцията, въ закона за бюджета, отчетността и предприятията, или другаде нѣкъде, който тектъ да определя кой министъръ трѣбва да внесе единъ законъ за заемъ и дали сѣщиятъ министъръ трѣбва да подпише договора, г-нъ Стайновъ не може да ни покаже. Щомъ всѣки министъръ може да представлява държавата по неговия ресоръ, никакво закононарушение нѣма, никаква нередовна работа не става въ случая. Повтарямъ: за трети пътъ се повдига тоя въпросъ и за трети пътъ го разяснявамъ.

По втория въпросъ. Г-нъ професоръ Стайновъ се позова на чл. 26, обаче, ако го прочетемъ, ще видимъ, че точно въ тоя случай, когато се иска единъ разходъ отъ 566.500.000 л., който не можемъ да посрешнемъ съ редовния бюджетъ, макаръ нуждитъ, които се задоволяватъ, да сѣ всѣкидневни, може това да стане по пътя на единъ извънреденъ бюджетъ. Ако редовниятъ бюджетъ нѣма излишци, следва ли да извадимъ заключението, че трѣбва да скръстимъ ръце; че щомъ отъ данъци нѣма приходи, ние не трѣбва да правимъ нищо? По тоя пътъ ще дойдемъ дотамъ, че само когато има приходи по редовния бюджетъ, тогава да правимъ нѣщо; а ако нѣмаме приходи по редовния бюджетъ, да не правимъ нищо. Никой не е тълкувалъ чл. 26 отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията така. И тоя въпросъ пакъ за втори пътъ се повдига. Първиятъ пътъ се повдигна — сега ще прочавате, че азъ като ровя въ паметта си, трѣбва да напомнимъ тия работи — при извънредния бюджетъ на Министерството на земедѣлието за 1938 г. Поне тия отъ васъ, които сѣ били въ XXIV-то Народно събрание, помнятъ, че тоя извънреденъ бюджетъ бѣше въ размѣръ на 128.000.000 л. Сѣщиятъ въпросъ, който сега поставя г-нъ професоръ Петко Стайновъ, се постави и тогава, и азъ казахъ, че не мога по пътя на данъцитъ да разчитамъ на всички необходими приходи, че само по пътя на извънредния бюджетъ ще задоволя тия нужди, иначе не мога да намѣря пари за

тѣхъ. И Народното събрание намѣри, че разходътъ е належащъ и че той трѣбва да се направи по пътя на извънредния бюджетъ, именно по чл. 26 отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията. Именно при условията, предвидени въ чл. 26, правимъ тоя разходъ, възлизащъ на такава голѣма сума 566.500.000 л., по пътя на извънредния бюджетъ. Ако бихъ дошелъ да искамъ да гласуваме данъци, за да извършимъ тоя разходъ по пътя на редовния бюджетъ, азъ знамъ, че щѣше да се каже, че е претоваренъ народътъ, че данъцитъ сѣ премного, заемъ да се направи. И за туй, което направихме по пътя на данъцитъ, сте чували досега изказани мнения, че то е много, че по-хубаво е да се прави по пътя на заемитъ, отколкото съ увеличаване на данъчнитъ тежести. Обаче много пъти сме имали случай да казваме, че вървимъ по сѣрния пътъ — безъ да се увеличае въ увеличаване на данъцитъ, безъ да се увеличае и по заемитъ, като си служимъ и съ едното, и съ другото сръдство.

Следователно, азъ намирамъ, че тълкуването, което прави г-нъ професоръ Стайновъ на чл. 26 отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията, въ смисълъ, че трѣбва да се прилага този членъ само въ случаи, когато имаме съвкупностъ на всички условия, предвидени въ него, е неправилно тълкуване; че всѣко едно отъ тия условия може да бѣде поводъ, за да се извърши разходъ по пътя на извънредния бюджетъ.

Остава третиятъ въпросъ — че не е хубаво съ закони за бюджети да се предпришаватъ принципни въпроси, да се измѣнятъ основни закони. Г-нъ професоръ Стайновъ, се позова на случая съ отнемане частната практика на лѣкаритъ съ закона за бюджета на държавата, специално съ бюджета на Министерството на вътрешнитъ работи. Азъ смѣтамъ, че случанитъ не сѣ аналогични, защото се касае не за измѣнението на нѣкой основенъ законъ, а за провеждане на едно ново мѣроприятие и то отъ естество такова, че не бива да се отлага повече, че не бива да се забавя единъ часъ. Всички знаемъ, че глътятъ за земя, както казваме, е толкова голѣмъ у насъ, че ние сме закѣснѣли даже, дето не сме направили досега нищо. Да направимъ възможното, за да задоволимъ поне частъ отъ маломитнитъ и безимотнитъ сѣ земитъ, които имаме. Това едно.

Второ, организацията на Министерството на земедѣлието и държавнитъ имоти, съ огледъ на поставенитъ му нови задачи, бѣше изразена въ закона за бюджета на държавата, специално въ бюджета на Министерството на земедѣлието. Той се гласува отъ народното представителство, следователно, той получи одобрение. Самиятъ законъ за подобрене и увеличение на работната земя сѣщо е депозиранъ и ще бѣде поставенъ на дневенъ редъ. Може да се постави сега само въпросътъ: защо законътъ за заема и законътъ за извънредния бюджетъ да минаватъ, безъ да е миналъ законътъ за подобрене на земята? Отговорътъ е, че като гласуваме извънредния бюджетъ, никой не може да го изразходва за други цели. Той може да се разходва само за това, което ще се предвиди въ специалния законъ. Следователно, ако допустнемъ, че законътъ за подобрене на земята, макаръ и внесенъ, нѣма да бѣде гласуванъ, тогава извънредниятъ бюджетъ ще остане неизползуванъ. Азъ, обаче, не допускамъ това. Азъ смѣтамъ, че това е най-голѣмата задача на Министерството на земедѣлието и сѣмъ сигуренъ, че тоя законъ ще бѣде гласуванъ. Ето защо никаква грѣшка не се прави съ това, че сега се поставя на разглеждане и гласуване законътъ за заема и законътъ за извънредния бюджетъ.

Най-после, ако г-нъ професоръ Стайновъ толкова държи непремѣнно да се запази принципътъ, че министърътъ на финанситъ трѣбва да склучи заема, да бѣде прието това, но то нѣма никакво значение, защото въ чл. 5 отъ законопроекта за заема е казано, че анюитетитъ по заема се предвиждатъ въ бюджета на Дирекцията на държавнитъ дългове. Понеже всѣки министъръ, като шефъ на единъ ресоръ, може да представлява държавата, то той може да склучи и заемъ. Повтарямъ, ако г-нъ Стайновъ държи на това, нѣмамъ нищо противъ да се постави съответниятъ текстъ, че министърътъ на финанситъ склучва заема. Но казахъ, че това не е първиятъ случай. Азъ ви цитирахъ случанитъ съ заема отъ 128 милиона лева, съ заема отъ 780 милиона лева и случая съ заема за покупка на дунавскитъ кораби, при които респективнитъ министри внесоха законопроектитъ за тия заеми и за извънреднитъ бюджети.

Азъ моля, прочее, да гласувате законопроекта на второ четене и да бѣде изпратенъ въ комисията.

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Ще поставя на гласуване. Който приематъ на първо четене законопроектъ за склучване заемъ отъ Министерството на земедѣ-

лието и държавните имоти при Българската земеделска и кооперативна банка в размер на 566.500.000 л. за покриване разходите по извънредния бюджетен кредит по бюджета на министерството за 1941 г., моля, да вдигнат рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Законопроектът отива в комисията.

Минаваме към последната точка осма от дневния ред:

Първо четене на законопроекта за извънреден бюджетен кредит по бюджета на Министерството на земеделието и държавните имоти за 1941 бюджетна година в размер на 566.500.000 л.

Моля г-на докладчика да прочете законопроекта.

Докладчик д-р Георги Рафаилов: (Чете)

„МОТИВИ

към законопроекта за извънреден бюджетен кредит по бюджета на Министерството на земеделието и държавните имоти за 1941 бюджетна година в размер на 566.500.000 л.

Г-да народни представители! Съобразно с срѣдствата от редовните приходи на държавата се допусна увеличение на кредитите по редовния бюджет на Министерството на земеделието и държавните имоти, в размер на 120.000.000 л. Това увеличение не е достатъчно, спроти на необходимите нужди в проекта, за мѣроприятията на това министерство. А провежданата напоследък политика за всестранно повдигане на нашето народно стопанство след най-внимателните изучавания изисква по възможност потвърдо и неотклонно прилагане, което трѣбва да се извърши с повече и извънредни срѣдства.

Така ще може без повече и с вредни последици за народното стопанство отлагане да се задоволят належащите нужди по тия мѣроприятия и да се очакват по-чувствителни резултати за повдигане доходността на земеделския стопанин.

Проблемът за подобрене и увеличение на работната земя у нас, с цел да се задоволи голѣмата нужда от земя, е извънредно важен и чака своето най-бързо решение. Въ връзка с това се направи съответното преустройство в службите на Министерството на земеделието и държавните имоти, при което се създаде нова Дирекция за подобрене и увеличение на работната земя. На тази дирекция се възлага да започне в голѣм размер системна и планомерна работа за подобрене и увеличение работната земя у нас, като използва всички съществуващи възможности. Изпълнението на належащите голѣми и важни задачи би могло да се реализира, само ако сж налице необходимите за тѣзи цели голѣми суми. Въ връзка с това, в законопроекта се искат на разположение на дирекцията да се оставят 400.000.000 л., с които ще се сложи здраво начало за една планомерна дейност в бъдеще.

При това положение се наложи да се потърсят срѣдства чрез един заем от Българската земеделска и кооперативна банка в размер на 566.500.000 л. по законопроекта, с който сте вече сезирани, като постѣпленията от този заем се употребяват за нуждите, както сж набеязани в подробната таблица за извънреден бюджетен кредит по приложения тук законопроекта.

Като ви представям този законопроект, моля ви, г-да народни представители, да го одобрите чрез надлежно гласуване.

Гр. София, януарий 1941 г.

Министър на финансите: Д. Божилов

ЗАКОНОПРОЕКТЪ

за извънреден бюджетен кредит по бюджета на Министерството на земеделието и държавните имоти за 1941 бюджетна година в размер на 566.500.000 л.

Чл. 1. Разрешава се извънреден бюджетен кредит по бюджета на Министерството на земеделието и държавните имоти за 1941 бюджетна година, в размер на 566.500.000 лева, който се разпредѣля по параграфи, съгласно сж приложената подробна таблица.

Чл. 2. Разходите по този извънреден бюджетен кредит да се покриват от постѣпленията от заема, който ще се сключи от Българската земеделска и кооперативна банка на основание закона за сключване на заем в размер на 566.500.000 л. при Българската земеделска и кооперативна банка от Министерството на земеделието и държавните имоти, публикуван в „Държавен вестник“, брой 1941 г.

ПОДРОБНА ТАБЛИЦА

за разходите по извънредния бюджетен кредит по бюджета на Министерството на земеделието и държавните имоти за 1941 бюджетна година в размер на 566.500.000 л.

§	Наименование на разхода	Искать се кредитъ
		Л Е В А

По земеделското производство.

1. За насърчение употреблението на изкуствени торове; набавяне на изкуствени торове и машини за използване на торовете за опити и демонстрации и за раздаването имъ безплатно или по намалени цени, както и разходи за поставяне на опитите и демонстрациите; разходи за провеждане на печатна пропаганда за употреблението на изкуствени торове; посрѣщане на лихви и други разходи, които Българската земеделска и кооперативна банка извършва по отпуснати от нея заеми на кооперации, дружества, общини и частни лица, за набавяне на изкуствени торове; разходи за превоз на торовете и машините; насърчение на бедни общини за набавяне на изкуствени торове и други разходи в връзка с провеждане на това мѣроприятие 4.000.000
2. За набавяне на семена от различни фуражни, маслодайни и други култури за раздаване безплатно или по намалени цени; за превоз на сѣмките; набавяне на инсталации за пречистване и люшене на такива семена; разходи за печатна пропаганда и др. 1.000.000
3. Разходи за построяване на необходимите стопански и административни сгради при сѣмепроизводителното стопанство в с. Вардимъ; разходи за набавяне на земеделски орѣдия и машини, както и съответните инсталации за пречистването, сортирането и сушенето на семената 2.000.000
4. За всички разходи — веществени и лични, извършени в Северна и Южна Добруджа през миналата и текущата години по: настаняване на преселниците; прибирането на реколтата и засѣването на свободните земи; по санитарно-ветеринарната служба и за всички други разходи, извършени за организиране работите в Южна Добруджа 5.675.000
5. За изплащане загубите на частни стопани, причинени имъ в борбата с болестите и неприятелите по земеделските растения; поощрение на отличили се лица при водене борбата и по извеждане на ударните мѣроприятия на министерството; или за използване за горните цели по специална наредба, одобрена от Министерския съвет 400.000
6. За постройка на сграда на Българо-нѣмски институт за земеделски изследвания в София, инсталиране парно отопление, направа на две вегетационни къщи и др. 8.000.000
7. За закупуване мѣсто за построяване Българо-нѣмски институт за земеделски изследвания в София и др. 4.000.000

По земеделското образование.

8. Храна на учащите се при земеделските училища, на служащите от IV, V и VI категории и работниците при сѣмките; на надзирателите на пансионите, на милосърдните сестри и на учителките по готварство; храна на екскурзантите — земеделски стопани и учащи се; храна на семейните служители, на служителите от опитните станции и овощни разсадници в Образцовъ-чифликъ и Садово и командировани лица, по особенъ платенъ окладъ; за храна на работниците при земеделските опитни институти и овощни разсадници, които се ползват от работническата кухня в съответното земеделско училище, тамъ където има такова

§	Наименование на разхода	Искать се кредити Л Е В А
	срещу заплащане на определения за училището оклад; разходи за калаисване, доставка на тенекни и консервни кутии, прибори, съдове и пр.	3.500.000
9.	Храна и поддържане на добитъка; купуване, произвеждане и пренасяне на хранителни припаси, фуражъ, фуражни семена и др.	1.000.000
10.	Хранителни продукти за девическите секции при допълнителните земеделски училища; материали за сервизитъ и за консервиране, заплащане на повредени отъ ученицитъ при обучението имъ млѣчни произведения и разликата въ ценитъ на млѣкото при произвеждане на по-малощени такива; торове, семена, препарати, овощни дръвчета, рафия и др.; медикаменти и хирургически инструменти; къпане и пране на пансионеритъ при земеделскитъ училища	1.700.000
11.	За разширение на помѣщенията на практическитъ мъжки и девически земеделско-домакински училища, които удвояватъ броя на ученицитъ си; за обзавеждане на новитъ класове и пансиони	5.000.000
12.	Разходи за построяване и обзавеждане сгради за девическия земеделско-учителски институтъ въ гр. Пазарджикъ, сръднитъ и практически земеделски училища; за изплащане лихвитъ на заеми, сключени отъ общинитъ, земеделскитъ камари и училищнитъ фондове за постройка на сгради за допълнителни земеделски училища, съгласно специалната наредба, като сумата се внася изцѣло по специална текуща смѣтка въ Българската земеделска и кооперативна банка	17.000.000

По скотовѣдството.

13.	Разходи за опитно и демонстративно хранене и угояване на добитъкъ; за направа резервоари за съхранение на меласа и други храни; подпомагане развѣдни дружества и съюзи за провеждане демонстративно хранене при домашнитъ животни. За изплащане лихвитъ на отпущнатитъ отъ Българската земеделска и кооперативна банка заеми на преселницитъ отъ Северна Добруджа презъ текущата и минали години, за изхранване добитъка имъ и за посрѣщане на разходи при организиране пунктове за смилане и преработка на фуражи въ връзка съ това изхранване; за изплащане на евентуалнитъ загуби, които Българската земеделска и кооперативна банка би реализирала при провеждане на мѣроприятия въ връзка съ доставката на фуражи за изхранване на добитъка на населението въ Южна Добруджа	10.300.000
14.	Поправки и довършване на сгради, пристройки; водоснабдяване и електрификация	3.780.000
15.	За изплащане на отчуждени и закупени земи за нуждитъ на държавнитъ стопанства	6.000.000
16.	За изплащане лихвитъ и стойността на доставенитъ презъ 1940 г. мериносови кочове; за фуражъ на образцовото овче стадо въ завода „Клементина“; за постройка на овчарници, жилищни и други стопански сгради; за поощрение на частни стопани за произведена и продадена вълна и приплоди отъ кръстосването, по специална наредба	9.880.000

По санитарно-ветеринарната служба.

17.	За доизкарване на противочумния институтъ, машинна инсталация и др.	6.100.000
-----	---	-----------

По Дирекция за подобрене и увеличение на работната земя.

18.	Вноска въ фонда „За подобрене и увеличение на работната земя“	400.000.000
-----	---	-------------

§	Наименование на разходитъ	Искать се кредити Л Е В А
19.	За възнаграждение на временния технически персоналъ и работници къмъ бригадитъ по оземляването; за заплата на техническия персоналъ при Дирекцията за подобрене и увеличение на работната земя, по щатъ, одобренъ отъ министра на финанситъ; покупка на помощни геодезически инструменти, пособия и геодезически инструменти и др.; превозъ на геодезически инструменти, за наемане на превозни сръдства презъ време на полската работа; пътни и дневни пари на командирования персоналъ	16.000.000
20.	За закупуване 9/100 идеални части отъ солницитъ „Голѣмъ-геренъ“, Поморийско землище	165.000
	По горитъ.	
21.	Възнаграждение на временни работници за направа и поддържане на горски пътища, желѣзопѣтни линии, мазули и други транспортни съоръжения; мостове, вѣжени и телефонни линии въ държавнитъ гори.	25.000.000
22.	Направа, поправка и поддържане на горскитъ пътища, желѣзопѣтнитъ линии, мазули, вѣжени линии и други транспортни съоръжения; купуване на взривни материали; компресьори, сѣчива, орѣдия, вѣлѣци, камъни, циментъ, скоби, желѣзо, гвоздеи; телефонни апарати и материали и др.	8.000.000
23.	Направа и поправка на сгради и довършване на започнати такива: а) по службата за държавнитъ гори б) по останалитъ служби	5.700.000 л. 2.300.000 л.
24.	Вноска за засилване оборотния капиталъ на службата за стопанисване на държавнитъ гори	20.000.000
	Всичко	566.500.000

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата народниятъ представителъ г-нъ Бѣлю Алексиевъ.

Бѣлю Алексиевъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! преди 4-5 дни гласувахме редовния бюджетъ на Министерството на земедѣлието, който възлѣзе крѣгъло на 700 милиона лева. Преди два дена гласувахме бюджета на разнитъ фондове, между които има два фонда, които сѣщо сж по ведомството на Министерството на земедѣлието. Единиятъ е фондътъ „Трудови земеделски стопанства“, чийто бюджетъ възлиза крѣгъло на 97 милиона лева, а другиятъ е фондътъ „Отводняване и напояване“, чийто бюджетъ възлиза на 145 милиона лева. Днесъ ни се предлага за приемане единъ извънреденъ бюджетенъ кредитъ пакъ за Министерството на земедѣлието отъ 566.500.000 л. Общо на Министерството на земедѣлието се даватъ на разположение тази година крѣгъло 1 милиардъ 509 милиона лева — една доста голѣма сума, която показва, че народното представителство действително полага грижи за земедѣлието въ България, което е основниятъ отраслъ въ стопанския животъ на нашата страна.

Всичко това е вѣрно, но — азъ ще поставя едно „но“ — азъ смѣтамъ, че само съ голѣми бюджетни сръдства нѣма да подобримъ нашето земедѣлие и нѣма да постигнемъ ония резултати, които можемъ да постигнемъ и които трѣбва да очакваме. Не е необходимо само да даваме голѣми сръдства за подобрене на земедѣлието у насъ и да ги изразходваме нецелесъобразно, безъ резултатитъ, които получаваме, да затвърдяватъ стопанския животъ. Ще трѣбва да намѣримъ начинъ да създадемъ условия, при които мѣроприятията, които ще се провеждатъ въ нашето земеделско стопанство, да се затвърдяватъ, нововъведенията, които ще се направятъ, да се стабилизируютъ. Значи, предъ насъ се поставя голѣмиятъ въпросъ: при какви условия трѣбва да бжде поставено нашето земеделско стопанство, за да се получатъ резултати отъ тѣзи сръдства, които сме давали, даваме и ще даваме за него.

Азъ смѣтамъ, че нашата аграрна политика не е наясъ. Нашата аграрна политика, ако щете, отъ освобождението на България до днесъ върви едноностранчиво, защото засѣга само единъ секторъ — сектора на агратехническото по-

добрење на нашето земеделско стопанство. Действително и този сектор е важен и заслужава нашето внимание, защото е един от основните елементи за увеличаване на производството, но само той не е достатъчен. Техниката, която ние искаме да въведем в нашето земеделско стопанство, е обусловена от икономиката, в която живее самото стопанство. В частност стопанския живот рентабилността е стимулът, динамичната сила, която движи развитието и напредъка в всички предприятия и специално в нашето земеделско стопанство. От друга страна, трябва да знаем, че днес нашето земеделско стопанство не е онова примитивно стопанство, което ние си представяме като затворена единица, като едно потребително стопанство. Днес то е напълно парично разменен стопанство и се намира под влиянието на всички фактори, които обуславят едно такова стопанство. Върно е, че големия дял от продуктите, които произвежда нашето земеделско стопанство, поради естеството си остават в самото него, било за храна на хората или на добитъка, било за семе и т. н.; но и туй, което остава в стопанството за неговите собствени нужди, пак е обусловено от пазарните условия, от външната обстановка, от паричния елемент, защото стопанството, макар да произвежда продукти за собствено потребление, има нужда и от материали и продукти, който трябва да си набавя отвън и които представляват елемент при образуването на пазарната стойност на продуктите, които то произвежда.

Значи, както казах, не е достатъчно само застъпването на аграрно-технически сектор, техническото подобрене на нашето земеделско стопанство. Трябва да се застъпи и друг един сектор, който също така е много важен. Това е аграрно-политическият сектор. Чрез него ще създадем оная благоприятна външна обстановка, стопанска и социална, в която може да се развива стопанството. И наистина, ако направим един малък анализ, ако хвърлим бърз поглед върху нашия стопански живот, ще видим, че действително два момента определят темпото на развитието на цялото стопанство: единият е чисто вътрешен момент — вътрешната структура на стопанството, личните качества на стопанстващата субект, неговите възможности и т. н.; другият е чисто външен, обществен момент, и той е много по-силен от вътрешния. Аз наподобявам този момент на поплашен морски вълноразбивач, който не само улеснява, но и засилва движението на кораба напред. Да вземем за пример нашата индустрия. Тя се разви благодарение на това, че ние създадохме една благоприятна външна икономическа обстановка; без това ние не можехме да достигнем тези резултати, които имаме днес.

А при какви условия е поставено днес нашето земеделско стопанство? В двесте сесии на Народното събрание аз чух да се говори много малко по този въпрос, като че ли той още не е осъзнат от всички, за да му се обърне необходимото внимание. Касае се за външната икономическа обстановка на нашето земеделско стопанство. Както знаете, то е дребно, селско стопанство, в което има елементи на дуализъм: има земеделски стопани, хора, има добитък, има и земя, има и производство. Когато говорим за земеделското стопанство у нас или, по-широко казано, за нашето селско стопанство, ние не можем да отделим тези елементи един от друг; става едно преплитане между производителните сили, представлявани от хората в стопанството, от добитъка, от другите елементи и самото производство, част от което се консумира в самото стопанство, а друга част отива на пазара.

Освен това, че нашето стопанство е раздробено, разкъсано, трябва да констатирам, че нашите земеделци наистина са грамотни, но още нямат оная обща култура, обща просвѣтеност, която им е необходима, за да може да се провежда едно действително модерно земеделие. От друга страна, ако преценим грамотността на нашите земеделци, ще видим, че съ течението на времето тя изчезва, добива се една вторична неграмотност, която не може да бъде полезна, изобщо има един процес на регресия.

Ако, обаче, вземем индустрията, търговията или занаятите, ще видим, че там имаме една прогресия в грамотността. Слабограмотният занаятчия постепенно в процеса на работата си засилва своята култура; слабограмотният индустриалец постепенно в процеса на работата си се усъвършенствува, когато в земеделеца-стопанин, при структурата на земеделските стопанства, дребни и пръснати, се забелязва обратното — една регресия в културата. Ето защо ние ще трябва да засилим земеделската просвѣта и общата култура на нашето земеделско население.

Раздробеността на земята е друг един елемент. Има и трети елемент: социалната и стопанската принуда. Въ какво се изразява тя? Дребни стопанства, малки парчета земя в селото, останали от въкове разни обичаи и нрави, всевъзможни празници, общо ползуване на земята, свободно ходене на паша, свободно разхождане на добитъка из чужди имоти и като краен резултат на всичко това имаме, че стопанинът не е свободен, не е самостоятелен, значи, намира се под ударителна социалната принуда, представлявана от цялото.

Същевременно има и стопанска принуда. Напредничавият елемент в селото иска да предприеме известни подобрения в стопанството. Тези подобрения, обаче, се спират от социалността. Например, вземъ нѣкой две или четири крави, произвежда 20 литри мляко, обаче няма пазар за млякото, не може и да го използва по друг начин, да го обърне в млячни продукти и да го изнесе на пазара, за да получи най-голямата цена за него. Значи, той се намира в икономическа зависимост от цялостта. Ако домакинствата в селото, 100-200 на брой, имат по две-три или четири крави, ще имаме голяма продукция, обща преработка, приготвяне на продукти така, както трябва за пазара, и ще могат да стигнат до пазара. Въ туй отношение нашият дребен стопанин се намира в стопанска принуда, диктувана от обстановката, в която той е поставен да живее. Той е поставен много зле и ще трябва да му създадем условия.

Друг един елемент е продажбата и снабдяването. Продажбата на земеделските произведения и снабдяването с други продукти по обратен път е елемент, който също така определя доходността, рентабилността на стопанството, а от там и нововъведенията в производството и неговата доходност.

Аз съмтам — да не се простирам много — че е дошло вече време, когато бюджетите на Министерството на земеделието ще трябва да претърпят известна промяна в своя строеж. Мене ми направи приятно впечатление речта на министъра на благоустройството г-н Василев, който тук ни каза конкретно за какво е изразходвал милионите и милиардите, които ние му гласуваме. Той каза: за този железен път, за този мост, за това шосе ще похарча толкова, за тези водни строежи ще похарча толкова, или: досега сме постигнали такива резултати, ще продължаваме и напред и ще имаме тези и тези резултати. Такова конкретизиране на мѝроприятията ще трябва да имаме и по Министерството на земеделието, чийто бюджети, както казах, ще трябва да претърпят промяна в това отношение. Както в редовния бюджет на Министерството на земеделието, така и в разглеждания днес извънреден бюджет мѝроприятията не са конкретизирани. Всяко мѝроприятие на Министерството на земеделието ще трябва да бъде конкретизирано, да се посочи точно какви задачи се поставят, докде сме стигнали, какво сме догонили, какво още ще догонваме. Само така са общи цифри не може.

Честно казвам, че аз, аз ще ви посоча примери и в днешния извънреден бюджет. Въ § 1 на подробната таблица е казано, че предвидената сума от 4 000 000 л. ще се изразходва за опити с изкуствените торове, за купуване машини и не знам какви работи. Такъв параграф съществува от 20-30 години в бюджета на Министерството на земеделието. Аз бях 20 години директор на земеделска катедра и зная, че 20 години съществува този параграф. Имам опитни институти, правим разни опити, но проблемата още не е напълно разрешена, не защото технически не е обусловена, ами защото за всички култури няма икономически резон, производството не се оправдава, няма рентабилност. Ония култури, които са рентабилни, ще се въвеждат, за тях ще търсим стопанин. Шом, обаче, културите не са рентабилни, стопанинът ще се отказва от тях, дори и да им се дават известни насърчения. За същата цел в редовния бюджет на Министерството на земеделието са предвидени 5 000 000 л. по § 85. Не зная защо и тук се предвиждат нови 4 000 000 л. Ако искаме да засилим работата в това отношение, трябва в редовния бюджет да предвидим тази сума, защото това са текущи разходи, които ще следват своя път, техният размер ще се обуславя от обема на мѝроприятията, които ще се предприемат в туй отношение.

Въ подробната таблица към законопроекта въ § 2 са предвидени 1 000 000 л. за набавяне на разни сортови семена от маслодайни и не знам какви си култури, когато за същата цел са предвидени същата и в редовния бюджет на министерството по § § 85, 83, 87 и т. н. Значи, става едно маскиране на кредитите, като една част се

предвижда въ редовния бюджет, а друга част минава по извънредния бюджет. Може би ще прави впечатление, ако се предвидят всичките кредити въ редовния бюджет на министерството, та затова става туй разделяне на кредитите на две мѣста.

Мисълта ми е, че мѣроприятията, които ще се приемат по земедѣлното, трѣбва да бъдат конкретизирани въ бюджета, а не дадени така общо, защото се поставяме въ положението на неизвестност и нѣмаме гаранция, че действително срдѣствата, които даваме, отиват за целта. Когато мѣроприятията сѫ конкретизирани, тогава, съ оглед на резултатите, които ще се получат, ще имаме и едно отчитане за кредитите, които се отпускат, което също така е необходимо.

Прави ми също впечатление и главата за земедѣлското образование. Тамъ сѫ предвидени доста срдѣства за строежи. Българската аграрна политика по въпроса за земедѣлското образование у насъ още не е установена. Ако проследимъ развитието на земедѣлското образование у насъ отъ 40 години насамъ, ще видимъ, че се получава едно вълнообразно движение. Въ 1881/1882 г. почваме съ срдѣдни земедѣлски училища, къмъ 1897 г. минаваме къмъ практически земедѣлски училища, до 1916 г. имаме домакински училища, следъ войната, въ 1920 г., засилваме практическите девически училища, отъ 1929 г. имаме допълнителни земедѣлски училища, а сега наново се връщаме къмъ практическите училища и предвиждаме въ днешния извънреденъ бюджетъ кредити за строежъ на помѣщения и други сгради. Моята мисълъ е, че въпросътъ за земедѣлското образование у насъ още не е добре уясненъ и че нѣма едно установено, всеобщо признато мнение по въпроса за земедѣлските училища. Напримѣръ, досегашниятъ министъръ Багряновъ смѣташе, че практическите училища трѣбва да се разширятъ, а неговиятъ предшественикъ смѣташе, че допълнителните земедѣлски училища трѣбва да се разширятъ. Утре, като дойде другъ министъръ, той може да иска да се засилятъ други. Ние правимъ само едни зигзази, едно вълнообразно движение, безъ да постигнемъ резултатъ.

Тая неустановеностъ въ нашето отношение къмъ земедѣлското образование въобще у насъ е свързана съ вършенето на едни или други строежи. Често пъти даваме милиони за кърпежи, безъ да получимъ това, което трѣбва да имаме. Напримѣръ, въ Пазарджикъ има домакински земедѣлски институтъ, за който всѣка година се даватъ кредити за приправки и поправки. Прави се нѣщо — лепятъ тукъ крило, тамъ крило — но нѣма единъ цѣлостенъ планъ, за да се развива правилно строежътъ. Ако трѣбватъ 20 милиона лева, за да се построи едно училище съ пансионъ, съ класни стаи, съ кухня, съ всички необходими сервиси, за да имаме нѣщо цѣлостно, трѣбва да се дадатъ тия 20 милиона лева, а не да се правятъ само кърпежи всѣка година: тая година малко, до година малко и къ края на краищата да имаме една сграда неоформена, неотговаряща за целта.

Тукъ гледамъ единъ кредитъ за овце. Миналата година така лекичко приехме закона за доставката на козове, а сега тукъ сѫ предвидени 9.800.000 л., да строимъ за тяхъ овчарници, да строимъ домъ за нѣмските овчари, които ще живеятъ въ тяхъ, за изплащане на козове и т. н. Малко скѣпа става тая работа. Азъ миналата година имахъ случая да кажа, че, ако купуваме козове, трѣбва да купуваме по-малко, за да направимъ опитъ, да видимъ резултатите и тогава да разширимъ работата. Днесъ ни се казва: дайте 10 милиона лева да платимъ тия козове, купени по 7-8 хиляди лева единиятъ миналата година. Пакъ дохождаме до едно положение непроучено, неконкретизирано.

Дохождамъ до другия параграфъ, за който спомена г-нъ Петко Стайновъ — 400.000 л. за вноска на фонда „За подобрене и увеличение на работната земя“. Този фондъ, по практиката, която имаме, обхваща и купуването на земи и подобрената, които ще станатъ на пустѣщитѣ земи и водите. Въ този параграфъ не е определено какъ ще се употреби сумата. Въ проекта е предвидено, че ще има нѣкакъвъ съветъ, че този съветъ ще прави планъ и ще определя къде колко ще отиде. Азъ не мога да си дамъ отчетъ за какво ще се употребятъ тия 400.000 л., дали за направата на нѣкакъвъ язовиръ на Росица или Копринка, или една частъ ще отиде за язовиръ, друга частъ — за купуване на земи, а трета частъ — за нѣкои пасища. Сумата не е разпредѣлена. Азъ въставамъ противъ този начинъ на предвиждане кредити общо. Трѣбва да се каже конкретно въ извънредния бюджетъ: 100.000.000 л. ще се дадатъ за води, 50.000.000 л. — за това, толкова — за онова. Не само това, а като се предвижда и кредитъ за

строежъ на училища, трѣбва да се каже точно къде ще се строи и какво ще се строи. Иначе продължаваме това, което ставаше отъ 40 години насамъ. Този депутатъ приятел на министра — тамъ ще направи училище, безъ да има нужда; онзи депутатъ приятел на министра — тамъ ще направи нѣщо друго. Напримѣръ, въ Айтосъ има започнато да се строи отъ 1921 г. срдѣно девическо земедѣлско училище и още не е завършено. Презъ това лѣто въ него имаше трудоваци, а учениците сѫ още въ старото училище и не могатъ да се побератъ — има класни стаи въ навеси. Новото здание стои незавършено, защото, може би, айтоскиятъ депутатъ е билъ по-слабичкъ и че е могълъ да издействува кредитъ. Най-после, когато водимъ едно дирижирано планово стопанство, трѣбва да имаме и планъ на действие. А планъ на действие изключва всѣкакво влияние. Ако нуждите налагатъ да има домакинско училище въ Айтосъ или къде ще да бъде, ще го построимъ безъ огледъ на това, кой депутатъ е правителственъ и кой депутатъ е опозиция. За това нѣма да държимъ смѣтка.

Следователно, мисълта ми е, че когато се съставятъ бюджети, трѣбва да се предвиждатъ кредитите конкретно, за да се завършватъ работите цѣлостно и да има резултати.

Имамъ да кажа нѣщо и по отношение на следното. Дотамъ ли дойдохме, да вършимъ политиката на селските стопани? Селските стопани сключватъ заеми за текущи нужди, понеже нѣматъ. Отъ нѣмане сключватъ заеми, за да се хранятъ и поддържатъ. Въ Земедѣлската банка отъ заманъ сардж, отъ турско време още, има неизплатени заеми, макаръ по книгата ѝ да минаватъ като изплатени, защото сѫ смѣнявани полиците. Въ действителностъ, единъ заемъ е миналъ въ заемъ съ поръчителство, следъ туй въ заемъ срещу залогъ на добитъкъ, следъ туй въ друго и така върви безъ да се изплаща. Нѣщо подобно правимъ и ние сега. Вчера гласувахме единъ бюджетъ отъ 10½ милиарда лева, съ милиардъ и половина увеличението бюджета, предвидѣхме 15 хиляди нови чиновници, само по Министерството на земедѣлието предвидѣхме нови 1000 чиновници, а нѣмаме пари по тоя бюджетъ да поддържаме учениците и учениците въ земедѣлските училища, за трѣбва да сключваме сега три милиона и толкова лева заемъ. Има нужда да се дадатъ тия пари, това не отричамъ, но трѣбваше да се предвидятъ въ редовния бюджетъ. Не бива да си служимъ съ заеми за такива цели. Заеми може да се правятъ, но за извънредни разходи, каго, напримѣръ, за голѣми строежи, за голѣми медирации и т. н. Не бива, обаче, обикновени нужди да покрѣпваме съ заеми, каквато е тая нужда — за да се нахранимъ, да сключваме заемъ.

Нѣма да се простирамъ повече. Прави само една препорѣка: въ бъдеще бъдещиятъ министъръ на земедѣлието, оня, който ще дойде, да излѣзе съ единъ планъ за конкретни мѣроприятия и да ни представи единъ редовенъ бюджетъ съ предвидени въ него тия конкретни мѣроприятия и срдѣствата, нуждни за тяхъ, на дори и проектъ за организацията, ако щете на министерството, защото тая организация на министерството, която се прави съ бюджета, не е никаква организация. Тя трѣбва да се направи съ специаленъ законъ, да бъде добре проучена, добре подредена, за да нѣмаме това положение: тази година да предвиждаме дирекция съ 600.000 л. бюджетъ, а на следващата година да стане отдѣлъ съ две отдѣления. Тая работа само въ България може да става. (Ржкоплѣскания).

Председателстващъ Димитъръ Пеневъ: Разискванията сѫ приключени. Ще поставя на гласуване.

Който приематъ на първо четене законопроекта за извънреденъ бюджетенъ кредитъ по бюджета на Министерството на земедѣлието и държавните имоти за 1941 (суджетна година въ размѣръ на 565.500.000 л., моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранieto приема.

Г-да народни представители! Имамъ да ви направя съобщение, че е постѣпило отъ Министерството на финансите предложение за одобрение решението на шестарната комисиия, протоколъ № 15. Ще се постави на дневенъ редъ. Дневниятъ редъ на днешното заседание е изчерпанъ.

Въ съгласие съ правителството, председателството ви предлага за заседанието утре въ 15 частъ следния дневенъ редъ:

1. Попълване състава на парламентарната комисиия по Министерството на войната съ единъ членъ, на мѣстото на починалия такъвъ Атанасъ Каишевъ.
2. За осигуряване на земедѣлците.
3. За осигуряване на занаятчиите.
4. За сключване на заемъ отъ Министерството на земе-

дѣлието и държавнитѣ имоти при Българската земеделска и кооперативна банка, въ размѣръ на 566.500.000 л., за покриване разходите по извънредния бюджетен кредит по бюджета на министерството за 1941 бюджетна година.

5. За извънреден бюджетен кредит по бюджета на Министерството на земедѣлието и държавнитѣ имоти за 1941 бюджетна година, въ размѣръ на 566.500.000 л.

6. За приемане на служба по Министерството на желѣзницитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ българитѣ отъ Северна и Южна Добруджа.

7. Одобрение решенията на прошетарната комисия, взети въ заседанието ѝ на 6 февруарий т. г., протоколъ № 15.

Които приематъ предложениа дневен редъ за утрешното заседание, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато въ 19 ч. 5 м.)

Подпредседателъ: **ДИМИТЪРЪ ПЕШЕВЪ**

Секретари: { **ГЕОРГИ МИХАЙЛОВЪ**
 { **АТАНАСЪ ЦВѢТКОВЪ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **ДОНЧО ДУКОВЪ**